

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА МІНЛИВІСТЬ ТА ПОЛЯРИЗАЦІЯ
ІНДИКАТОРІВ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Роботу виконав:
студент 6 курсу 612 групи
спеціальності 106 «Географія»
ОП «Регіональний розвиток та
просторове планування»
Берча Денис

Науковий керівник:
д.геогр.н. Заячук М.Д.

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри № ____
від „__” _____ 2022р.
зав. кафедри _____ д.г.н., проф. Іван КОСТАЩУК

Чернівці – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ.....	6
1.1. Поняття добробуту населення як суспільно-географічна категорія.....	6
1.2. Алгоритм та методи суспільно-географічного дослідження добробуту населення.....	14
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ.....	23
2.1. Чинники впливу на добробут населення.....	23
2.2. Передумови формування добробуту населення Чернівецького району.....	29
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. ІНДИКАТОРИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ.....	40
3.1. Доходи населення.....	40
3.2. Соціальне забезпечення.....	44
3.3. Охорона здоров'я.....	45
3.4. Освіта.....	46
3.5. Демографічна ситуація.....	49
3.6. Самоаналіз оцінки добробуту населення.....	53
Висновки до розділу 3.....	65
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ.....	67
Висновки до розділу 4.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зміни суспільних відносин, які відбулися в ході трансформації українського ринку, призвела до глибоких змін в економічній і соціальній сфері, умовах і способі життя людей. Це в свою чергу відображається на добробуті життя людей, на задоволенні матеріальних і духовних потреб. Для створення соціально орієнтованої ринкової економіки необхідно здійснити комплексну оцінку добробуту життя населення в усіх регіонах України, що стане основою для формування нової ефективної регіональної політики. Питання вивчення добробуту життя населення регіону недостатньо висвітлено в науковій літературі, досі немає єдиного стандарту визначення показників цього рівня, окрім цього існують різні думки на те, що розуміється під поняттям «добробут населення».

Потреба у вивченні добробуту життя населення зростає в роки економічної кризи, коли погіршуються показники соціально-економічного розвитку регіонів, дедалі більше розшарується суспільство на групи з різними доходами, зменшується вартість робочої сили та зростає безробіття – процеси, які зменшують здатність людей, щоб задовольняти свої потреби, тим самим додаючи проблем суспільству. Особливо актуальним є вивчення суспільно-географічних факторів, що впливають на добробут життя населення, їх оцінка в розрізі компонентів і територій. Вивчення кількісних і якісних змін добробуту населення стане основою для розробки заходів, спрямованих на вдосконалення ефективних шляхів, методів і механізмів стабілізації та подальшого підвищення рівня життя населення з метою створення комплексних повноцінних умов для життя людей.

Об'єктом наукового дослідження виступає добробут життя населення Чернівецького району, а предметом – чинники його формування та особливості сучасної територіальної диференціації на територіальних громадах Чернівецького району.

Метою написання роботи було передбачено вивчення добробуту життя населення з суспільно-географічної точки зору, пояснення основних чинників,

що визначили його територіальну організацію та диспропорцію.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

– вивчення існуючих підходів до визначення добробуту життя населення і обґрунтування теоретико-методологічних основ суспільно-географічного дослідження добробуту життя населення у регіоні;

– здійснити оцінку впливу чинників на формування добробуту населення Чернівецького району;

– охарактеризувати рівень добробуту населення Чернівецького району на основі об'єктивних показників та самооцінки населення в розрізі територіальних громад району;

– виявлення територіальних відмінностей добробуту життя населення району;

– обґрунтувати шляхи покращання рівня добробуту населення.

Методологічною основою даного дослідження виступають наукові теорії та концепції суспільної географії, що викладені у працях вітчизняних і закордонних вчених (М. Агафонова, В. Жеребіна, А. Доценка, М. Долішнього, О. Заставецької, Ф. Заставного, Н. Коцан, Е. Лібанової, С. Лісовського, М. Мальського, Л. Нємець, В. Нагірної, Я. Олійника, О. Савюк, О. Садовника, А. Степаненка, С. Писаренко, М. Пістуна, В. Райцина, Н. Рімашевської, Л. Руденка, Р. Тєслюка, О. Топчієва, М. Фацевського, О. Шаблія, Л. Шевчук та ін.).

Під час наукового дослідження використовувались такі методи: загальнонаукові (порівняння, узагальнення і систематизація, системний підхід, літературний та інші) та конкретно-наукові (математично-статистичний, картографічний, історико-географічний, соціологічний). Основою для вивчення добробуту населення стали матеріали Головного управління статистики у Чернівецькій області, Чернівецької районної військової адміністрації, територіальних громад, матеріали всеукраїнських і регіональних наукових конференцій, інвестиційних форумів тощо.

Наукова новизна одержаних результатів:

- вперше здійснено комплексне суспільно-географічне дослідження добробуту життя населення Чернівецького району в розрізі територіальних громад;

- встановлено вплив чинників на формування добробуту населення Чернівецького району;

- оцінено рівень добробуту населення району за об'єктивними показниками та самооцінюванням населенням;

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, викладені в дипломній роботі, мають важливе практичне значення. Вони можуть бути використані органами державної адміністрації та місцевого самоврядування для формування планів соціально-економічного розвитку району та подальшого проведення аналогічних досліджень в інших регіонах країни з метою реалізації основних напрямів регіональної економічної та соціальної політики.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. В роботі містяться таблиці, схеми, рисунки та картосхеми. Загальний обсяг роботи – сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Поняття добробуту населення як суспільно-географічна категорія

Добробут населення як основна категорія національної економічної політики є багатоаспектним явищем. Його рівні – це фактори, які обмежують або сприяють людському розвитку, створюють додаткові стимули або обмежують можливості для окремих людей і груп населення брати участь у позитивній економічній поведінці. Тому дуже важливою є ефективність управлінських рішень у підвищенні добробуту населення, що дає змогу оцінити перспективи підвищення якості людського капіталу та забезпечення економічного розвитку.

Благополуччя населення досягається сукупністю всіх умов його життєдіяльності, які є результатом виробництва, розподілу, обміну та споживання. Щастя формує ієрархію потреб і визначає їх загальне задоволення.

Добробут народу є найважливішим критерієм оцінки ефективності соціально-економічної політики країни. Його підвищення є головною метою суспільного розвитку. По-перше, добробут характеризується поєднанням і взаємодією двох складових: ступеня забезпечення населення матеріальними і нематеріальними благами та їх використання. Від націоналізованої системи формування доходів населення та гарантованої державою системи загального соціального захисту до ринкової трансформації формування доходів громадян, яке неминуче призведе до фундаментальних змін у всій системі доходів. Ці зміни супроводжувалися спадом виробництва, руйнуванням традиційних економічних зв'язків, приватизацією державної власності.

Усе це призвело до багатьох несприятливих тенденцій у доходах і рівні життя населення в перехідній економіці України.

Благополуччя населення, як слушно зазначила вітчизняна дослідниця Т. Фертікова [44], – це умови життя людини (населення), створені в процесі виробництва, розподілу, обміну, споживання, утворюючи ієрархію потреб і визначаючи рівень їх задоволення.

Відповідно до щорічного звіту Міжнародної комісії з вимірювання економічної ефективності та соціального прогресу, добробут визначається як зведений показник, який включає: матеріальний рівень життя (дохід, споживання та багатство); здоров'я; освіту; особисті інтереси та діяльність, включаючи: роботу; політичний голос і управління; соціальні зв'язки та відносини; навколишнє середовище (сучасний і майбутній стан); безпека (в економічному та фізичному сенсі). Тому поняття щастя складається з двох частин – економічної та соціальної. [6]

Оскільки видатний британський економіст, представник неокласичної кембріджської школи Артур Пігу вважав, що цінність суспільного добробуту неможливо виразити кількісно, він запровадив поняття економічного добробуту [32], яке враховує необхідність повністю задовольнити потреби населення. Економічні фактори, на думку Пігу, свідчать про рівень його добробуту. Як міру оцінки економічного добробуту населення будь-якої країни Пігу рекомендує використовувати ВВП на душу населення, оскільки його можна оцінити в грошовому еквіваленті.

Однак, як зазначають багато дослідників, використання цього показника як міри економічного добробуту є глибоко помилковим. ВВП не враховує нерівність у доходах населення; не включає зміни в якості товарів; оцінки витрат на вільний час; обсяг продукції, створеної тіншовим сектором економіки; Wait). Натомість вона включає вартість природоохоронних заходів, які здійснює держава для покращення екологічного стану своєї території, хоча ця вартість завищує рівень матеріального добробуту населення країни. ВВП є показником міцності ринкової економіки, а не ступеня добробуту населення.

Ця критика спонукала вчених розробити нові показники, які більш повно відображають економічну цінність і соціальне благополуччя населення країни,

яке, на відміну від економіки, включає такі фактори, як рівень освіти, рівень грамотності, умови навколишнього середовища, рівень безпеки, громадські інституційні існування та інші соціальні блага. Основні показники економічного та соціального добробуту населення наведено в таблиці 1.1. (дана таблиця складена на основі даних офіційного веб-сайту Статистичного відділу ООН – United Nations Statistics Division [29]).

Таблиця 1.1.

Основні показники економічного та суспільного добробуту населення

Назва показника (укр.)	Назва показника (англ.)	Автор(и)	Рік виведення	Країна (організація)
Чистий економічний добробут	MEW (Measure of Economic Welfare)	Вільям Нордгауз і Джеймс Тобін	1972	США
Збалансований показник економічного добробуту	SMEW (Sustainable Measure of Economic Welfare)	Вільям Нордгауз і Джеймс Тобін	1973	США
Чистий національний прибуток	NNW (Net National Welfare)	Мійохей Шинохара	1973	Японія
Економічні перспективи добробуту	EAW (Economic Aspects of Welfare index)	Ксенофон Золатас	1981	Греція
Індекс стійкого економічного добробуту (Індекс збалансованого добробуту)	ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare)	Герман Далі та Джон Кобб	1989	США
Індекс розвитку людського потенціалу (Індекс гуманітарного розвитку)	HDI (Human development index)	Махбуб ель Хак та Амартя Сен	1990	ООН
Індикатор справжнього прогресу	GPI (Genuine Progress Indicator)	Група вчених	1995	«Redefining Progress»
Національні рахунки добробуту	NAW (National Accounts of Well-being)	Феліція Хупперт	2005	New Economics Foundation (NEF)
Міжнародний індекс щастя	HPI (Happy Planet Index)	Група вчених	2006	New Economics Foundation (NEF)

Добробут населення є складним і багатогранним поняттям, яке обмежує або сприяє людському розвитку, створюючи додаткові стимули або

обмежуючи можливості для окремих людей і населення в цілому для реалізації позитивної економічної поведінки. Це кількісна та якісна характеристика, що визначає в часі життєвий рівень населення країни, є загальним результатом діяльності державної політики в соціальній сфері та населення у сфері виробництва і споживання [48].

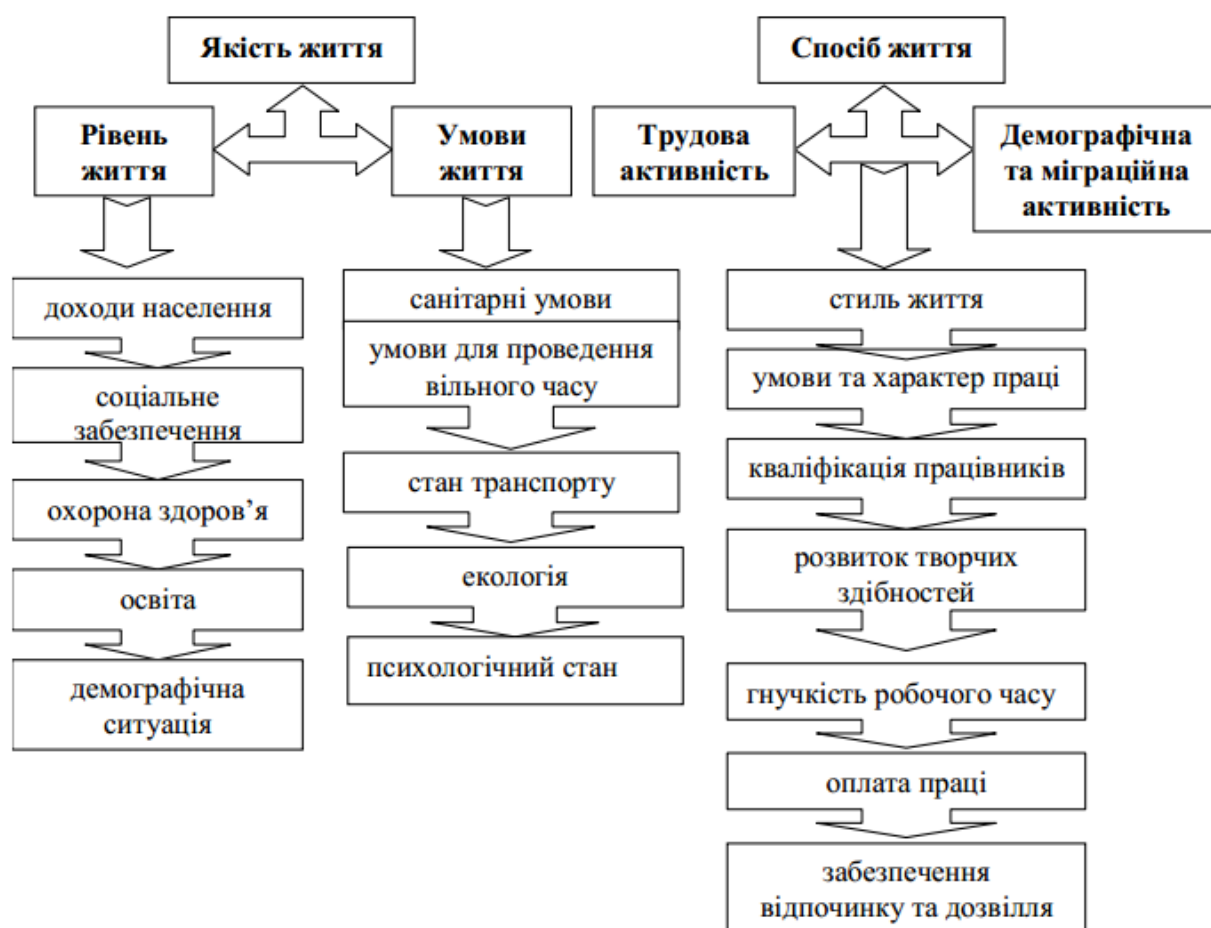

Рис. 1.1. Складові добробуту населення

Підсумовуючи різні підходи до визначення критеріїв оцінки добробуту населення, варто зазначити, що основними компонентами є «якість життя» та «спосіб життя», за допомогою яких система критеріїв оцінки добробуту населення може бути належним чином розвинути. Розглянемо їх докладніше.

Зважаючи на недостатню вивченість категорії «якість життя» на сучасному етапі суспільного розвитку держави, вчені пропонують такі критерії рівня життя населення можна об'єднати в 5 груп: доходи населення;

соціальне забезпечення; охорона здоров'я; освіта; демографічна ситуація.

1. Доходи населення. Оцінка добробуту населення повинна включати все населення, а також сукупний дохід домогосподарств і окремих осіб. Важливо враховувати співвідношення доходу до цін і рівня податків. Стабільність має місце тоді, коли останній не збільшується при збільшенні доходу, або коли він залишається незмінним, коли рівень доходу залишається незмінним, або коли він незначно зростає, коли дохід неухильно зростає тощо. У цьому контексті ми можемо говорити про підвищену здатність задовольняти людські потреби.

Хоча валовий дохід включає всі засоби до існування, пільги та безкоштовні послуги, він не включає витрати на медичне та освітнє обслуговування, які надаються безкоштовно. Вони пов'язані з тим, що зростання споживання впливає на зростання робочої сили та населення.

Центральною ланкою системи показників рівня життя є показник реального доходу. Вони описують доходи з урахуванням податків, цін, мит та інших обов'язкових відрахувань і платежів. Номінальний дохід відображає грошовий дохід без урахування податків і цін.

З метою всебічного визначення доходів населення застосовують таку групу показників:

- фактичне кінцеве споживання домогосподарств на одну особу;
- грошові доходи на одну особу на місяць;
- розподіл загального обсягу рівня грошових доходів за групами (з найменшими та найбільшими доходами);
- номінальна (тобто та, що нараховується) середньомісячна заробітна плата працівника;
- реальна заробітна плата працівника із коригуванням на індекс цін. (Реальна заробітна плата відображає ту кількість благ і послуг, яку можна реально придбати на номінальну (грошову) заробітну плату, тобто залежить від купівельної здатності грошової одиниці та рівня оподаткування доходів);
- середній розмір призначеної місячної пенсії;

- реальний розмір призначеної місячної пенсії з коригуванням на індекс цін;

- рівень накопичень (заощаджень);

- величина прожиткового мінімуму на душу населення на місяць;

- мінімальний розмір оплати праці;

- мінімальний розмір пенсії за віком;

- рівень бідності;

- рівень безробіття;

- витратна частина сімейного бюджету;

- коефіцієнт Джині, який відображає ступінь нерівномірності поділу населення за рівнем доходів.

2. Соціальне забезпечення. Різні види витрат державних органів або підприємств і організацій будь-якої форми власності на захист домогосподарств від різних непередбачених ситуацій (стихійне лихо тощо). Ці витрати включають соціальну допомогу та адміністративні витрати.

3. Охорона здоров'я. Із великої кількості соціально-економічних чинників, які впливають на стан здоров'я населення, виділяють наступні:

- соціально-демографічні: вік, стать, соціальна належність, сімейний стан; виробнича діяльність (професія, посада, стаж, умови і характер праці, ступінь втомлюваності, ритмічність роботи, величина доходу на душу населення);

- житлові умови: величина корисної площі, що припадає на одну людину, основні якісні характеристики житла;

- умови та якість харчування;

- вживання алкогольних напоїв, паління;

- проведення літнього відпочинку, заняття фізкультурою і спортом.

Важливою проблемою на сьогодні є визначення методології оцінки стану здоров'я. Зазвичай при його оцінці використовуються показники, протилежні здоров'ю: коефіцієнт загальної та дитячої смертності, коефіцієнт

інвалідизації, кількість днів тимчасової непрацездатності з розрахунку на 100 днів, поширеність основних хронічних захворювань.

4. Освіта. Показники рівня освіти мають не лише кількісну, а й якісну характеристику, тому її розвиток може відбуватися в напрямі як розширення системи освіти, так і її якісного вдосконалення. Освіту характеризують такі показники як:

- кількість учнів і студентів у процентному відношенні до загальної чисельності населення, чоловіків, жінок;
- рівень освіти;
- витрати на освіту в процентному відношенні до ВВП країни;
- частка витрат на освіту на регіональному рівні;
- кількість державних загальноосвітніх шкіл, ВНЗ і середніх спеціальних учбових закладів;
- чисельність учнів на 1000 осіб населення.

5. Демографічна ситуація. Основними її показниками є:

- загальна чисельність населення (для порівняння беруться середньорічні оцінки, крім загальної, також показується чисельність за статтю і за віком);
- населення, що перебуває в шлюбі; очікувана тривалість життя (років);
- коефіцієнт природного приросту (різниця коефіцієнтів народжуваності і смертності);
- коефіцієнт народжуваності (відношення числа народжених за рік до середньорічної чисельності населення);
- коефіцієнт смертності (відношення кількості всіх смертей до середньорічної чисельності населення);
- коефіцієнт нетто міграції (відношення різниці між іммігрантами й емігрантами до середньорічної чисельності населення);
- коефіцієнт приросту (сума коефіцієнтів природного приросту і нетто міграції);

- індекс старіння (відношення кількості осіб віком 65 років і старших до кількості осіб, молодших 15 років, помножене на 100).

Поряд з поняттям «якість життя» вчені розглядають категорію «рівень життя».

Виникнення та становлення категорії «рівень життя населення» в економічній соціологічній літературі пов'язане з розвитком теорії економічного добробуту, який описується як ступінь задоволення матеріальних потреб суспільства. в 19-20 ст. Оскільки рівень життя є міждисциплінарним, представники різних дисциплін дали рекомендації щодо оцінки рівня життя, включаючи аналіз різних аспектів цієї категорії. Окрім матеріального добробуту, економісти почали розглядати потреби населення та їхню доступність щодо задоволення, екологічних умов, праці та відпочинку, освіти, охорони здоров'я тощо. Увага дослідників поступово переміщується з економічних аспектів на соціальні. В установці географічних понять і термінології поняття «спосіб життя» (Р. Кабо), було введено поняття «рівень життя», але в ході розвитку географії населення (друга половина 20 століття) ця категорія стала загальною і часто використовувалася наприкінці 20 століття. Поруч із категорією «Якість життя», і часто з нею ототожнюють. В Україні все більше уваги приділяється питанню рівня та якості життя людей, що пов'язано з географічним дослідженням проблем життєдіяльності населення (М. Фащевський, А. Доценко, О. Шаблій, О. Топчієв та ін.). Сучасні дослідники розрізняють такі категорії, як «рівень життя», «якість життя», «спосіб життя», «комфортність проживання». Водночас життєвий рівень населення відображає, наскільки воно забезпечене необхідними для життя матеріальними і духовними благами, рівень його споживання та задоволення потреб людей у цих благах.

З одного боку, життєвий рівень населення залежить від складу і кількості попиту на різноманітні предмети першої необхідності (їжа, одяг, житло, транспорт, різноманітні громадські та сімейні послуги, освіта, медичне обслуговування, культурно-освітня діяльність). і т.д.), з іншого боку -

ймовірність того, що люди будуть задоволені, виходячи з того, що пропонується на ринку товарів і послуг і скільки вони насправді заробляють. У свою чергу, розмір реальної заробітної плати та життєвий рівень населення залежать від ефективності виробництва, що базується на технічному прогресі, розвитку сфери послуг, освітнього та культурного рівня населення.

Поєднуючи характеристики різних сторін і складових життя людини, рівень життя населення стає загальним показником ефективності соціально-економічної політики країни.

Узагальнення світового та вітчизняного досвіду, що визначає конкретні параметри, за якими можна оцінити ступінь задоволення соціально-економічних потреб людини, показник, який вказує на обґрунтований стандарт об'єктивної оцінки на сучасному етапі, на основі якого справжній стан рівня життя можна визначити, населення різних соціальних класів не визначено. Для соціогеографії особливо важливим є розкриття регіональних закономірностей формування добробуту населення з урахуванням показників економічного, соціального, екологічного та духовного розвитку територіальних спільнот цілих народів і регіонів.

Разом з тим розвивається й інший напрям – географія добробуту, яка охоплює дуже широке коло питань оцінки умов життєдіяльності людей.

1.2. Алгоритм та методи суспільно-географічного дослідження добробуту населення

Вивченням добробуту населення займаються різні науки, зокрема: економіка, соціологія, соціальна географія та інші суспільні науки.

Кожна наука формує свій науково-методичний апарат відповідно до тем, цілей і завдань своїх досліджень, що виникають під час переходу добробуту населення та наукових досліджень.

Суспільна географія переважно розглядає територіальні (геопросторові) характеристики формування, розвитку та стану тих чи інших об'єктів, явищ і

процесів. Тому будь-яке соціогеографічне дослідження повинно проводитися з використанням когнітивного підходу як загальних наук, так і окремих наук. Основні методи, які ми використовуємо: аналіз бібліографічних даних, статистичний, математичний, порівняльний, моделювання, картографічний тощо.

Наше дослідження проводилось в чотири етапи: етап підготовки, інформаційний, етап моделювання та етап аналізу.

На першому (підготовчому) етапі обирається предмет, об'єкт і предмет дослідження, формулюються цілі та визначаються завдання. На цьому ж етапі планувалося дослідження, обрано методи та опрацьовано наявні публікації та літературні джерела з даного питання. Ми використовуємо методи аналізу літератури для ознайомлення з поняттям «добробуту населення», виділення його складових, підвищення загальної обізнаності в темі. Нами було опрацьовано різноманітні наукові праці, статті, журнали, статистичні дані, навчальні посібники та підручники, електронні ресурси тощо. Що дало змогу глибше зрозуміти сутність проблеми, виокремити деякі аспекти, якими необхідно керувати під час наукового дослідженнями, зрозуміти теоретичні та практичні наслідки дослідження.

На другій (інформаційній) фазі нашого дослідження збирається основна інформація та формується вихідна бібліотека. Загалом інформаційною базою дослідження є: дані головного управління статистики Чернівецької області, звіти та програми Управління регіонального розвитку ОДА, Чернівецької районної військової адміністрації, дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених у галузях соціальної географії, економіки, соціології тощо. Цей етап є дуже важливим і відповідальним, оскільки на ньому збираються всі необхідні дані та формується інформаційна база для наукового дослідження. При цьому також поглиблюються теоретичні знання теми дослідження.

На третьому етапі (фаза моделювання) відбувається опрацювання інформації та створення низки картографічних моделей, за якими можна визначити територіальну організацію соціальної інфраструктури та

особливості її складових. Крім того, були створені карти, за допомогою яких можна простежити загальний рівень добробуту населення та її територіальні відмінності в Чернівецькому районі. На цьому етапі використовуються різні методи дослідження, серед яких: моделювання, графічний, типізації та ін.

На четвертому (аналітичному) етапі нами було проаналізовано отриману інформацію, оцінено результати та визначено перспективи подальшого розвитку проблеми. Ця стадія є однією з найважливіших і довготривалих, оскільки в цей період було проведено багато математичних розрахунків, зіставлено процеси та явища територіального виміру (рис. 1.2.).

Рис.1.2. Алгоритм дослідження добробуту життя населення

На аналітичному та інших етапах дослідження ми використовуємо різні методи для проведення наукових досліджень добробуту населення. Геопросторовий підхід дозволив виявити регіональні відміни добробуту населення Чернівецького району. Системно-структурний підхід передбачає розуміння добробуту населення як цілісної системи з певними внутрішніми складовими, причому дані складові визначають рівень добробуту населення в районі, дозволяючи простежити внутрішні особливості його формування та зовнішні фактори впливу.

Використання концептуальних методів обумовлено дотриманням географічних та інших наукових концепцій, припущень і теорій, використанням усталених і сучасних методів наукового пізнання для поглибленого вивчення добробуту населення, оскільки має значний вплив на соціальне життя та визначає його розвиток.

Наше дослідження було проведено з використанням як загальнонаукового, так і наукового когнітивного підходів. У загальнонауковому підході використовуються такі методи: формалізації, аналогії, моделювання, аналізу та синтезу, літературний тощо.

Формальні методи передбачають подання інформації про об'єкт, процес, явище у формалізованому вигляді (тобто за допомогою спеціальних символів). Це означає, що відбувається перехід від реальних об'єктів до конкретних знакових моделей, у результаті чого теоретичні положення замінюються логічними або математичними символами і формулами. Метод використовується для відображення показників, що характеризують окремі аспекти рівня добробуту населення, що дає змогу виявити регіональні відмінності в межах досліджуваної території.

За допомогою аналогії здобувають знання про певні явища на основі їх подібності. Тобто цей підхід ґрунтується на схожості в певних аспектах різних об'єктів, процесів, явищ. Він використовується для опису різних складових добробуту населення.

Методи моделювання передбачають створення різноманітних моделей, які є спрощеним моделюванням реальних об'єктів, явищ або процесів. Такі моделі повинні мати основні характеристики оригінальної моделі. У нашому дослідженні цей метод використовувався переважно для створення картографічної моделі, яка дала змогу простежити окремі характеристики добробуту населення територіальних громад Чернівецького району.

Аналітичні методи передбачають дроблення (розчленування) об'єкта дослідження на складові. Кожна обрана частина аналізується окремо в контексті цілого. Цей підхід широко використовується для вивчення єдиної цілісної системи – різних складових добробуту населення.

Протилежністю аналізу є синтезний підхід – вивчення цілісності об'єкта, єдності та взаємозв'язку його складових. Цей підхід передбачає об'єднання різних частин і аспектів теми дослідження в єдине ціле. Аналітично-комплексний підхід дав змогу виокремити особливості та загальні тенденції рівня добробуту населення Чернівецької району.

Методи вивчення літератури та інших джерел забезпечують джерело інформації, необхідної для збору та аналізу досліджень соціальної інфраструктури. Цей метод допомагає досягти наших дослідницьких цілей і завдань і отримати достовірні висновки.

При проведенні дослідження важливий і конкретний науковий метод. У цьому комплексі методів ми використали такі методи: порівняльно-географічний, картографічний, геоінформаційний, типізації, класифікації, рейтингування, математичні методи тощо. Порівняльно-географічний метод передбачає порівняння об'єктів, процесів і явищ на різних територіях для визначення їх спільних і унікальних характеристик у просторовому вимірі. За допомогою цього методу досліджено відмінності рівня добробуту населення.

До картографічних методів відноситься взяття інформації з існуючих картографічних робіт і створення нових карт для визначення геопросторових характеристик об'єкта дослідження, що часто сприяє досягненню поставлених цілей. Цей підхід широко використовується для вивчення територіальних

відмін у рівні добробуту населення, характеристики його основних складових у районі.

Геоінформаційні методи є відносно новими та перспективними, оскільки пропонують широкий спектр можливостей для аналізу просторової інформації з різноманітних баз даних. Геоінформаційне моделювання – це високотехнологічний процес створення моделі конкретної території (на основі геопросторової інформації) в контексті ГІС-системи.

Методи геоінформатики використовуються для збору, зберігання, обробки та візуалізації геопросторових даних про інфраструктурну мережу регіону.

Наше дослідження проводилось в програмному середовищі QGIS. Зокрема, засоби просторового аналізу (обчислювально-геометричні операції) використовувалися при розрахунку протяжності основних шляхів сполучення в межах адміністративно-територіальної одиниці Чернівецької області. Крім того, геоінформаційні методи використовуються для створення багатьох карт.

Методами групування типізації та класифікації відібрано для групування територіальних громад Чернівецького району зі схожими значеннями індексів. «Групування — це деяка комбінація суб'єктів, об'єктів або явищ, які певним чином схожі чи певним чином взаємозалежні» [22].

"Типологія - це об'єднання складних об'єктів у групи (типи), переважно за якісною ознакою. Існує два підходи до типологічного вивчення географічних об'єктів. У першому випадку шляхом узагальнення об'єктів, предметів і явищ сукупності створюється альтернатива ". Підхід заснований на детальному вивченні одного або кількох об'єктів, потім виборі одного або кількох критеріїв для вибірки відповідно до їхніх основних властивостей, а потім порівняння з ними інших об'єктів» [36]. Цей метод використовується, зокрема, для виділення адміністративно-територіальних одиниць на території за рівнем добробуту населення (класифікується переважно за рейтинговим методом).

Добробут населення можна оцінити за низкою критеріїв. Аналіз наукової літератури в цій галузі визначає декілька способів визначення критеріїв оцінки добробуту населення.

1. Визначити рівень добробуту населення через суспільний добробут. Це завдання вирішується шляхом аналізу стану та динаміки ВВП та нерівності у розподілі багатства (доходу).

2. Якість розвитку як критерій добробуту людей. Цей підхід передбачає розробку методів оцінки добробуту населення, які вимірюють результати забезпечення людського капіталу товаром. Над розробкою або адаптацією відповідних індексів працюють вітчизняні та закордонні вчені, а їх активними користувачами є міжнародні організації. Найвідомішим з них є Індекс людського розвитку [2].

3. Оцінка добробуту населення за такими критеріями, як рівень і якість життя. Воно здійснюється за допомогою факторів, що визначають наявність благ, і шляхом визначення кількості благ, доступних індивіду (населенню) [3]. Цей метод за назвою відрізняється від попереднього за змістом, оскільки для вимірювання рівня або якості життя автори надають перелік передумов і результатів розвитку. Прикладом системи комплексних показників рівня життя є система, запропонована В. Мандибурою [23]:

1) комплексний показник, що відображає фактичний рівень доходів і майнової забезпеченості населення;

2) Показники споживання населенням матеріальних благ, культури та побутового обслуговування;

3) показники, що характеризують рівень належних умов, необхідних для забезпечення робітниками виробничого процесу;

4) Показники, що характеризують ступінь задоволення потреб населення у сферах фізичного, психічного та соціального розвитку;

6) Показники, що свідчать про наявний рівень соціальної та правової безпеки населення країни, надійність забезпечення політичних свобод громадян суспільства.

Висновки до розділу 1

Добробут населення є складним і багатогранним поняттям, яке обмежує або сприяє людському розвитку, створюючи додаткові стимули або обмежуючи можливості для окремих людей і населення в цілому для реалізації позитивної економічної поведінки. Це кількісна та якісна характеристика, що визначає в часі життєвий рівень населення країни, є загальним результатом діяльності державної політики в соціальній сфері та населення у сфері виробництва і споживання

Підсумовуючи різні підходи до визначення критеріїв оцінки добробуту населення, варто зазначити, що основними компонентами є «якість життя» та «спосіб життя», за допомогою яких система критеріїв оцінки добробуту населення може бути належним чином розвинутим.

Для соціогеографії особливо важливим є розкриття регіональних закономірностей формування добробуту населення з урахуванням показників економічного, соціального, екологічного та духовного розвитку територіальних спільнот цілих народів і регіонів.

Добробут населення можна оцінити за низкою критеріїв. Аналіз наукової літератури в цій галузі визначає декілька способів визначення критеріїв оцінки добробуту населення.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ

2.1. Чинники впливу на добробут населення

Чинники – це ті сили, умови, явища, що спричиняють виникнення будь-якого процесу.

В сучасних умовах господарювання при визначенні добробуту життя населення значне місце займає врахування всіх факторів впливу на формування життєдіяльності людини, що забезпечить аналіз соціально-економічного розвитку країни в цілому. Добробут життя населення – це комплексна характеристика безлічі чинників.

Охопити всі сфери впливу та всі показники, які прямо чи опосередковано впливають на добробут життя населення, є надскладним завданням. Адже кількість і важливість факторів різна для різних соціальних груп населення. Виділивши фактори, що впливають на добробут життя населення, варто виділити деякі показники. Оцінка якості життя населення України сьогодні має базуватися на побудові комплексної системи показників, вибір якої пов'язаний зі стратегічним напрямом розвитку України – захистом її соціального та природного капіталу, забезпеченням економічної, соціальної та екологічної безпеки та підвищення конкурентоспроможності.

Під системою факторів, що формують добробут життя населення, ми розуміємо взаємне злиття економічних, соціальних, політичних та інших соціальних умов існування в процесі життєдіяльності, під впливом яких розвиваються соціальні процеси даної території. Зовнішні фактори характеризують вплив інших регіонів, країн і держав на якість життя та розвиток регіону. Зовнішні фактори такі ж, як і внутрішні, але також у великому масштабі. Серед зовнішніх факторів, що впливають на добробут життя населення, можна виділити, наприклад, стан світової економіки або стан навколишнього середовища світу, природні умови, рівень розвитку сусідніх

країн, проблеми населення в асиметричних регіонах або країни. Внутрішні фактори характеризують якість життя населення в межах окремої території (району чи громади). Внутрішні фактори зазвичай оцінюються з точки зору об'єктивних і суб'єктивних умов соціального існування, характеристик індивідуальних життєвих просторів і соціальних взаємодій у регіоні. Тут можна виділити декілька груп факторів: економічні, соціальні, політико-правові, природні, духовні та спадкові (рис.2.1.).

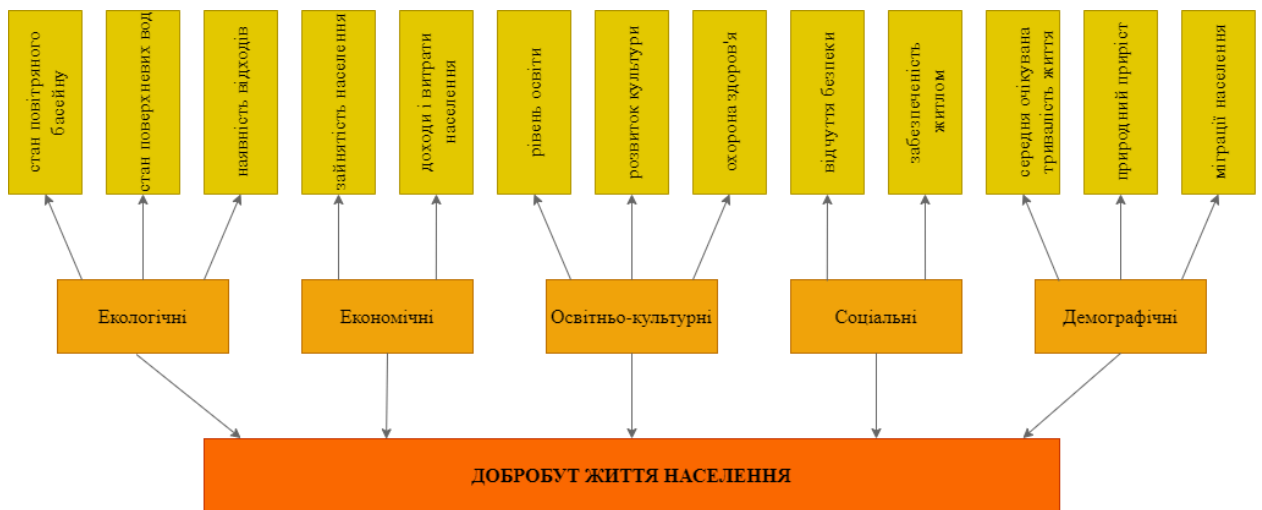

Рис. 2.1. Фактори впливу на добробут життя населення

Усі чинники, що впливають на добробут життя населення регіону, рівнозначні. Вони можуть підсилювати один одного або, навпаки, зменшувати свій вплив. Наприклад, соціально-географічні чинники можуть зменшити негативний вплив певних демографічних чинників і навіть перетворити негативний вплив на позитивний. Розглянемо вплив того, що нині область, особливо в сільській місцевості, має недостатню медичну базу, що значно підвищує смертність населення, а отже, закономірно, середню тривалість життя. Демографічні показники були б значно кращими, якби кількість закладів охорони здоров'я та якість послуг у них збільшилися.

Географічне положення, природні умови і ресурси, історико-географічні чинники істотно впливають на соціально-економічні умови. Чернівецька область має прикордонне географічне розташування, межує з багатьма

регіонами України, що позитивно впливає на соціально-економічні фактори. Показники соціально-економічних факторів дещо нижчі, якщо район знаходиться в центрі регіону і межує з двома-трьома іншими районами.

Значний вплив на демографічні фактори мають історико-географічні фактори. Історично регіон був населений багатьма національностями. Кожен з них має свою культуру і традиції, які мають як спільні риси, так і відмінні риси. У переважно румунських сільських поселеннях багато сімей зазвичай мають двох і більше дітей. Це позитивно впливає на народжуваність, а отже, і на природний приріст населення.

Демографічні фактори впливають на соціально-економічні фактори. Наприклад, міграція кваліфікованих працівників призвела до безробіття через брак кваліфікованого персоналу. Це стосується як міських, так і сільських поселень. Брак вчителів і лікарів у селі – звичайне явище. Подібним чином рівень безробіття впливає на міграцію населення, чим вищий рівень безробіття, тим більша кількість вихідних.

Серед соціальних умов і факторів, що впливають на якість життя населення, найважливішими є стан розвитку медицини та освіти. Рівень розвитку перших залежить від системи лікувально-оздоровчих закладів, а також видів соціального забезпечення, видовищної та спортивної культури. До складу навчально-виховного комплексу району входять дошкільні, загальноосвітні навчальні заклади, професійно-технічні училища, середні спеціальні та вищі навчальні заклади. Освіченість населення, зумовлена розвитком освіти в регіоні, є однією зі складових комплексного показника – Індексу людського розвитку. Демографічні фактори безпосередньо впливають на формування кількісних показників потенціалу робочої сили, а опосередковано закладають основу для формування її якісних характеристик. До них відносяться: динаміка чисельності населення працездатного віку, природна і механічна рухливість населення, статево-вікова структура та ін. Економічне зростання (спад), інноваційний розвиток, регіональна економічна

спеціалізація, демографічна диференціація доходів, зайнятість, умови праці – все це економічні умови та фактори, які впливають на якість життя населення.

Сприятливе поєднання природних умов може позитивно впливати на суспільний та економічний розвиток регіонів. А наявність чи відсутність тих чи інших природних ресурсів може нести як позитивний так і негативний вплив на розвиток та стан економічної безпеки.

Серед найважливіших природно-екологічних умов і факторів, що впливають на якість життя населення: клімат, стан навколишнього середовища, ризик стихійних та екологічних катастроф на території, які можуть переважати над іншими. Крім того, до природно-екологічних факторів належать рівень екологічної охорони техніки та рівень екологічної освіти населення.

Фізико-географічні фактори мають великий вплив на формування добробуту життя населення. Географія є результатом попереднього розвитку країни чи регіону. Вона суттєво впливає на розвиток усіх її підсистем – економічної, соціальної, політичної та демографічної, впливаючи тим самим на добробуту життя населення.

Населення є основним тілом і основною рушійною силою всього суспільного розвитку. Відтворення населення яскраво показує економічне та політичне становище країни. Майже всі фактори якості життя населення впливають на народжуваність. Це соціально-психологічні, економічні, культурні та ін. Смертність є ознакою умов, за яких відбувається життя і розвиток людини. Ці показники певною мірою залежать від стану здоров'я, соціального добробуту, стану навколишнього середовища тощо. Народжуваність і смертність можуть бути факторами якості життя, але в той же час вони є певними показниками рівня і якості життя

За сучасних умов розвитку інтеграційних процесів в Україні транскордонне співробітництво має можливість прискорити процес доведення добробуту життя населення прикордонних територій до середньоєвропейського рівня та сприяти вільному руху товарів. Це також

сприяє мобілізації місцевих ресурсів, покращує ефективність використання ресурсів і робить можливим співпрацювати для вирішення спільних проблем у транскордонних регіонах. Транскордонне співробітництво відіграє важливу роль як «випробувальний полігон» для перевірки та адаптації європейського законодавства, як інструмент підвищення ролі регіону та налагодження механізмів фінансової підтримки. Іншими словами, транскордонне співробітництво – це міжнародна діяльність у певних сферах, таких як зовнішня економіка, політика, навколишнє середовище, культура та освіта, яка здійснюється на регіональному рівні [20].

Підвищення добробуту життя людей є одним із ключових факторів національної конкурентоспроможності, оскільки є передумовою залучення інвестиційних і трудових ресурсів, інтелектуального капіталу та, з іншого боку, запобігання відпливу людського та фінансового капіталу. Як передумова розвитку людського капіталу добробут життя населення є не лише засобом підвищення національної конкурентоспроможності, а й метою. Одним із показників, що відображає добробут населення, є рівень заробітної плати. У свою чергу, його реальна чисельність і життєвий рівень населення залежать від рівня ефективності виробництва, заснованого на використанні досягнень науково-технічного прогресу, масштабів розвитку і якості сфери послуг, а також рівня освіти і культури населення. Все це значною мірою відбувалося за рахунок іноземних інвесторів, які вкладали не лише тимчасово вільні кошти, а й технології, обладнання та застосування сучасних методів управління персоналом.

Отже, добробут життя населення є комплексною характеристикою багатьох факторів. Під системою факторів формування якості життя розуміють взаємопов'язаний синтез економічних, соціальних, політичних та інших умов суспільного існування в процесі життя, за якого розвивається соціальний процес якості життя. Географія істотно впливає на розвиток усіх підсистем – економічної, соціальної, політичної та демографічної, а відтак і на якість життя населення.

Демографічні фактори безпосередньо впливають на формування кількісних показників трудового та ресурсного потенціалу, а опосередковано закладають основу для розвитку його якісних характеристик. До них належать: динаміка чисельності працездатного населення, природний і механічний рух населення, статево-вікова структура тощо.

Транскордонне співробітництво має велике значення для регіонального розвитку. Вищою формою транскордонного співробітництва стала так звана «єврозона», яка забезпечує співпрацю кількох держав на рівні органів місцевого самоврядування. Європейські регіони є формою транскордонного співробітництва між територіальними громадами або регіональними органами місцевого самоврядування, які мають спільні кордони. Вони створюються для здійснення певних заходів у різних сферах життя людей відповідно до норм міжнародного права та національного законодавства. Таким чином вплинуть на економічну та політичну ситуацію в країні, вплинувши на якість життя людей.

Якість життя, як передумова розвитку людського капіталу, є одночасно засобом і метою підвищення національної конкурентоспроможності. За ступенем ефективності виробництва з використанням результатів науково-технічного прогресу, масштабами і якістю розвитку сфери послуг, освітнім і культурним рівнем населення все це значною мірою залучається за рахунок іноземних інвесторів, які не лише вкладають тимчасово вільні кошти, а також інвестуються в технології та обладнання, використовуються сучасні засоби управління персоналом.

2.2. Передумови формування добробуту населення Чернівецького району

Чернівецький район було утворено 19 липня 2020 року згідно із Постановою Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи в Україні. Адміністративний центр — місто Чернівці. Площа території району 4126,3 км², що становить 50,6% від площі області, де мешкає 654,9 тис. осіб населення (72,6% від населення області, 2020р.). В складі району 33 територіальні громади, серед яких 6 міських, 4 селищні і 23 сільські (рис.2.2.).

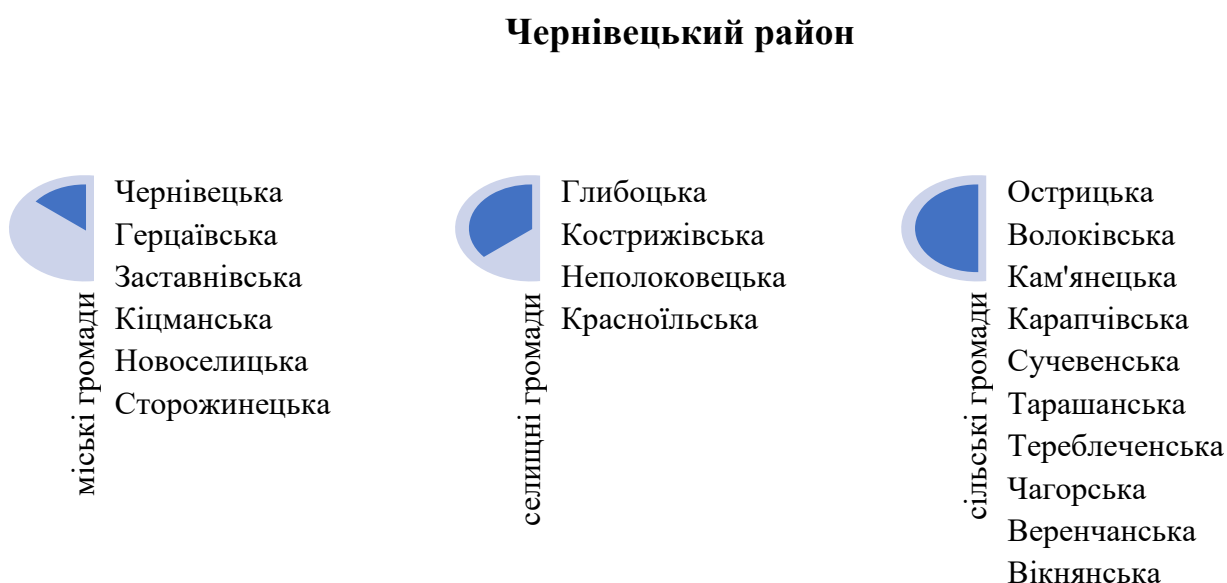

Рис. 2.2. Громади Чернівецького району

Станом на 1 січня 2022 року в межах Чернівецького району проживало 648,6 тис осіб. Найбільша кількість населення спостерігається у міських громадах, зокрема таких як Кіцманська (20,6 тис осіб), Новоселицька (28 тис. осіб), Сторожинецька (41,7 тис. осіб) та Чернівецька міська ТГ (269,4 тис. осіб) [40].

Водночас найменшу кількість населення спостерігаємо переважно у громадах колишнього Заставнівського району – Кострижівській ТГ (4,3 тис осіб), Карапчівській ТГ (4,4 тис. осіб), Горішньошеровецькій ТГ (5,8 тис. осіб), Вікнянській ТГ (5,8 тис. осіб) та Ставчанській ТГ (6,2 тис. осіб).

Чернівецький район має спільну ділянку державного кордону з Румунією. Протяжність кордону територією району становить 110 км. Пропуск осіб, транспортних засобів, товарів та вантажів через державний кордон здійснюється в пунктах пропуску та митних постах. В районі знаходиться: 2 митні пости («Вадул-Сірет», «Чернівці»); 6 пунктів пропуску (міжнародного автомобільного сполучення – 1 («Порубне-Сірет»); міжнародного залізничного сполучення – 1 «Вадул-СіретВікшани»); повітряного сполучення – 1 («Чернівці»); місцеві пункти пропуску – 3 («Дяківці-Раковець», «Красноільск-Вікову де Сус», «Біла Криниця-Климоуци» піший перехід) (рис. 2.3.).

Кількість пенсіонерів по Чернівецькому району за 2019 рік становила 92,5 тис. осіб. за 2020 рік 89,9 тис. осіб, за звітний період 2021 рік 87,9 тис. осіб.

Середньомісячний розмір пенсії по області склав: 2019 рік – 2409,53 грн. за 2020 рік – 2828,32 грн. за звітний період 2021 рік – 3079,38 грн.

Рис. 2.3. Чернівецький район

Основною проблемою залишається наявна заборгованість зі сплати обов'язкових платежів до бюджету Пенсійного фонду, яка станом на 01.11.2021 становила 15699,6 тис. грн, в тому числі зі страхових внесків – 3713,4 тис. грн. Всього по Чернівецькому району обліковується 93 боржника з платежів до бюджету Пенсійного фонду.

Особливу увагу в районі приділяється забезпеченню соціальних послуг населення. Так, за звітний період, проведено 32 профільних комісій за участю управління праці та соціального захисту, розглянуто 9,5 тис. справ щодо

призначення різного виду соціальних допомог, прийнято 11,5 тис. заяв на призначення субсидій, опрацьовано майже 8,0 тис. заяв щодо надання матеріальної допомоги. Право на пільги відновлено майже 2,5 тис. пільговикам, видано 1,9 тис. посвідчень багатодітним сім'ям. Значну увагу, приділяється особам з особливими потребами, а саме: видано 690 направлення на забезпечення їх протезно-ортопедичними виробами. Загалом профінансовано та виплачено різного виду допомог на загальну суму 1 млрд. 046,5 грн.

Розпорядженням Чернівецької районної державної адміністрації Чернівецького району від 14.06.2021 року № 131-р «Про районну комісію з питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат» утворено районну комісію питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат [32].

Житлово-комунальне господарство Чернівецького району, зокрема територій колишніх 6-ти районів, без м. Чернівці, включає в себе 8 основних підприємств даної галузі, на яких працює 370 осіб. На даній території наявний житловий фонд, який включає в себе 2736 житлових будинків, які обслуговуються даними підприємствами в частині житлово-комунальних послуг.

З метою покращення надання житлово-комунальних послуг населенню Чернівецького району Чернівецької області, в громадах району створено комунальні підприємства: КП Кам'янської сільської ради «Кам'янське», КП «Благоустрій плюс» Заставнівської міської ради, КП «Добробут» Вікнянської територіальної громади, КП «Благоустрій» Юрковецької територіальної громади, КП «Благоустрій» Ванчиковецької сільської ради, КП «ЕКО-Горбова» Острицької територіальної громади.

Пріоритетними напрямками діяльності в галузі освіти є забезпечення модернізації системи освіти району, підвищення доступності якісних освітніх послуг, забезпечення рівного доступу громадян до якісної освіти (у т. ч.

громадян з особливими потребами), забезпечення гарантованого рівня знань в умовах пандемії, тощо.

В районі налічуються 263 загальноосвітніх навчальних закладів, з них опорних закладів - 31, I ступеня - 18, шкіл I-II ступеня – 42, шкіл I-III ступеня – 73 , гімназії - 31; ліцеїв – 68 (в т.ч. 23-м.Чернівці), 238 дошкільних навчальних закладів. В школах навчанням охоплено 75544 учнів, дошкільні заклади відвідує – 20841 дітей. Педагогічних працівників – 7513, вихователів – 2404.

В рамках реалізації інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізуватися у 2021 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, фінансувались наступні об'єкти:

- Реконструкція з добудовою Веренчанської ЗОШ I-III ступеня; - Їжівська загальноосвітня школа I-II ступеня;

- Товтрівська загальноосвітня школа I-III ступеня реконструкція (комплексна термомодернізація); - будівництво дитячої установи на 80 місць у с. Опришени.

Вживаються заходи щодо залучення дітей до занять фізичною культурою та спортом, для залучення населення району до масового спорту, збереження мережі колективів фізичної культури і спорту, спортивних клубів, забезпечення проведення змагань різних рівнів, покращення матеріально-технічної бази фізкультурно-спортивних установ та організацій району. В рамках реалізації проєкту «Активні парки», який входить в загально національну програму «Здорова Україна». На території Чернівецького району створено 5 локацій (з них - 1 в місті Чернівці) для занять спортом. Таким чином, планується збільшити відсоток українців, які займатимуться регулярною руховою активністю, щонайменше вдвічі.

В рамках розвитку спортивної інфраструктури за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, в поточному році фінансувались наступні об'єкти: - реконструкція стадіону в м. Кіцмань; - будівництво стадіону в с. Чагор.

В районі медичну допомогу населенню надають 6 центральних лікарень, які є Комунальним некомерційним підприємством, загальною місткістю 1281 ліжко.

Також медичну допомогу населенню району надають 7 КНП "Центр ПМСД", 15 пунктів щеплення, 105 амбулаторно-поліклінічних закладів в тому числі 9 КНП АЗПСМ, 74 фельдшерсько-акушерських пунктів, невідкладну медичну допомогу цілодобово надають 7 лікарських та 16 фельдшерських бригад.

В м. Чернівці 15 комунальних акредитованих закладів охорони здоров'я. У 2020 році за рахунок державної медичної субвенції, міського бюджету, коштів Національної служби здоров'я України, в 4 лікарнях та 2 пологових будинках утримувались 1000 стаціонарних ліжок, з них 265 - дитячих, загальні та стоматологічні поліклініки, жіночі консультації та 2 центри первинної медико-санітарної допомоги потужністю 3185 відвідувань у зміну. По загальних поліклініках та жіночих консультаціях впроваджені малозатратні технології лікування, при поліклініках функціонує 159 ліжок денних стаціонарів. Всього у галузі утримується 3176 робочих місць.

Доступність культурних надбань і культурних ресурсів є важливою передумовою соціального та духовного розвитку, творчої реалізації особистості шляхом культурного самовираження незалежно від місця проживання, статусу, приналежності до певної соціальної чи етнічної групи, походження, статі.

Програма культурного розвитку зумовлена необхідністю удосконалення галузі культури та мистецтва у громадах Чернівецького району, спрямування їх на розвиток культурних традицій, збереження історичних цінностей, створення максимально сприятливих умов для творчого росту особистості, розкриття її здібностей, задоволення духовних і естетичних потреб, відродження народної творчості та популяризації національних звичаїв та обрядів, організацію повноцінного, змістовного дозвілля, масового відпочинку та розваг, культурного обслуговування населення.

Надання послуг з організації дозвілля населення у сфері культури району здійснюють 167 клубних закладів, 133 бібліотек, 11 музичних шкіл, 5 художніх шкіл та 4 школи мистецтв.

В м. Чернівці налічує 42 комунальні заклади культури, в т.ч.: 5 шкіл естетичного виховання (4 музичні школи та 1 художня школа), в яких займаються майже 1700 учнів, 13 клубних установ, в яких налічується 187 постійно діючих клубних формувань, 21 бібліотека (Муніципальна бібліотека ім. Анатолія Добрянського, Центральна міська бібліотека, Центральна дитяча бібліотека та 18 бібліотек-філій) із загальним книжковим фондом понад 564,0 тис. примірників видань, 1 кінотеатр (КП «Головний широкоформатний кінотеатр «Чернівці») на 467 місць, та 2 парки (Центральний парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка, КП «Парк «Жовтневий»). Також, у грудні 2020 року утворено нове комунальне підприємство «Культурно-мистецький центр імені Івана Миколайчука».

Основу галузевої структури промисловості району становлять: машинобудування, легка промисловість, виробництво харчових продуктів та напоїв, хімічна промисловість, виробництво іншої неметалевої продукції, добувна промисловість і розроблення кар'єрів, деревообробна промисловість та виробництво меблів, виробництво готових металевих виробів, поліграфічна діяльність, целюлозно-паперове виробництво, виробництво та розподіл газу, теплової та електричної енергії, забір, очищення та постачання води, які формують значну частку створюваної валової доданої вартості у галузі.

До підприємств, які вносять вагомий внесок у виробництво промислової продукції в районі, належать: Чернівецька філія ТОВ "СЕ БОРДНЕТЦЕ - УКРАЇНА", ТОВ "Аутомотів Електрик Україна", ТОВ "Меблі "Токабо", ТОВ "Дьолер Буковина", ТОВ "Машзавод", АТ "Чернівецький хлібокомбінат", ТОВ "Буковина Асфальт", ПП "Артон", ТДВ "Завод "Кварц".

Негативно вплинуло на розвиток промисловості запровадження карантинних заходів на території району у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції COVID-19, адже це призвело до зниження ділової

активності, погіршення показників у виробничій сфері, та спонукало до призупинення діяльності, в той чи інший період, значної частини промислових підприємств.

Також причинами скорочення обсягів виробництва стали погіршення кон'юнктури та ускладнення співробітництва на внутрішніх і зовнішніх ринках, зменшення замовлень на продукцію.

Важливу роль у стабільному розвитку економіки району відіграє робота агропромислового комплексу.

Виробництвом сільськогосподарської продукції в регіоні займаються 173 сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання, 356 фермерських господарств та які здійснюють садівництво, 3 підвідомчі підприємства та 1 птахофабрика. Впродовж багатьох років зберігається досить висока продуктивність використання землі.

Головною метою сільськогосподарського виробництва є формування конкурентноспроможного аграрного сектору економіки шляхом нарощування виробництва сільськогосподарської рослинницької та тваринницької продукції, покращувати її якість та працювати над зниженням собівартості продукції, а також створювати умови, які сприяють розвитку суб'єктів господарювання усіх форм власності.

У галузі рослинництва на території Чернівецького району Чернівецької області згідно оперативної інформації територіальних громад обліковуються 363 агроформування, який мають 53101,11 га ріллі в обробітку, з них у колишньому Сторожинецькому районі – 6349,92 га, Заставнівському – 22327,76 га, Глибоцькому – 4198,12 га, Кіцманському – 10517,28, Герцаївському – 224,0 га, Новоселицькому – 9484,03 га.

На території району наявні 51 фермерські господарства, що здійснюють свою діяльність у галузі тваринництва. Також діючими є 10 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, 9 пунктів штучного осіменіння.

Згідно статистичного бюлетеня кількість сільськогосподарських тварин всіх видів у Чернівецькому районі у сільськогосподарських підприємствах становить 759795, з них ВРХ – 5383 (на 40,1 % більше), свиней – 14829 (на 59,5 % менше), птиці – 737853 (на 9,7 % менше), вівці і кози – 1730 (на 33 % менше).

На території району створені та успішно працюють такі найбільші підприємства з іноземними інвестиціями як: ТОВ «Аутомотів Електрик Україна», ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», ТОВ «Дьолер Буковина», ТОВ «СО'ОК», СП ТОВ «Мітаче», ПП «Мелауда», ТОВ «Саадет Україна», ТОВ «Укрітал», ТОВ «УПГ-Інвест», ТОВ «Кам'янка Аграр».

В районі проводиться робота щодо створення сприятливих умов для стабільного розвитку зовнішньоекономічної діяльності, сприяння пошуку нових ділових партнерів, виходу суб'єктів підприємництва на нові зовнішні ринки реалізації продукції.

Найбільші обсяги експортних операцій здійснюють наступні підприємства району:

- у легкій промисловості: ТДВ «Трембіта», ПрАТ «Трикотажна фірма «Арніка», ПП «Купрум-Голд», ТОВ «Імпекс Експрес», ТОВ «Інночентія», ТОВ «Розма», ТОВ ВКФ «Балакком»;

- у деревообробній промисловості: ТОВ «Меблі «Токабо», ПП «Мелауда», ТОВ «Укрдревексім», ТОВ «Техно Плюс», Буковинська фабрика гнуто-клеєних деталей «Ламель», МП «Скіф», ТОВ «Людвііг», ТОВ «Фаджіо», ТОВ «Нова Енергія»;

- у машинобудуванні та металообробці: ТОВ «Машзавод», ТОВ «Аутомотів Електрик Україна», ПП «Артон», ТОВ «Інтерм», ТДВ «СКБ Електронмаш», ТОВ ВП «Вектор-08», ТОВ «Сітка Захід», ТОВ «ТермоБуковина», ПП «Алметал 2010»;

- у харчовій промисловості та сільському господарстві: ТОВ «Агротех-Стор», ТОВ «Буковина Агро Трейд-2011», ПАТ «Буковинапродукт», ТОВ «Бук Пак», ФГ «Гаука», ТОВ «Лілак», ПП «Укрзахідм'ясо», ТОВ «СО'ОК»,

ТОВ «Агрозахідтрейд» та інші.

З метою створення сприятливих умов щодо залучення інвестицій на розвиток району розроблені інвестиційні пропозиції для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестиційних ресурсів у розвиток та розширення виробництва, статутної діяльності, налагодження інших форм співробітництва. Інвестиційні пропозиції, які можуть бути запропоновані інвесторам для реалізації проєктів, а саме:

31 пропозиція у сфері промислового виробництва;

3 пропозиції у сфері транспорту та зв'язку;

16 пропозицій у сфері туризму та відпочинку;

22 пропозиції у сфері відновлювальної енергетики.

Сформовано базу даних інвестиційних пропозицій типу «Greenfield», «Brownfield» для пропонування потенційним інвесторам.

Пріоритетними галузями для залучення інвестицій в районі є галузі переробної промисловості, зокрема, деревообробна, харчова, розвиток сільського господарства, туризму та рекреації, житлово-комунального господарства.

Району потрібні інвестиції для розвитку всіх галузей економіки, а особливо тих, які сприяли б розвитку експортної бази, підвищенню технічного та технологічного рівня виробництва. Першочергового вкладення інвестицій потребують підприємства агропромислового комплексу, добувної галузі, туристичної та рекреаційної сфери [30].

Висновки до розділу 2

Систему факторів, що формують добробут життя населення, розуміємо те, що це взаємне злиття економічних, соціальних, політичних та інших соціальних умов існування в процесі життєдіяльності, під впливом яких розвиваються соціальні процеси даної території.

Зовнішні фактори характеризують вплив інших регіонів, країн і держав

на якість життя та розвиток регіону. Зовнішні фактори такі ж, як і внутрішні, але також у великому масштабі. Серед зовнішніх факторів, що впливають на добробут життя населення, можна виділити, наприклад, стан світової економіки або стан навколишнього середовища світу, природні умови, рівень розвитку сусідніх країн, проблеми населення в асиметричних регіонах або країни.

Внутрішні фактори характеризують якість життя населення в межах окремої території (району чи громади). Внутрішні фактори зазвичай оцінюються з точки зору об'єктивних і суб'єктивних умов соціального існування, характеристик індивідуальних життєвих просторів і соціальних взаємодій у регіоні. Тут можна виділити декілька груп факторів: економічні, соціальні, політико-правові, природні, духовні та спадкові.

РОЗДІЛ 3.

ІНДИКАТОРИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Проаналізувавши наукову літературу та джерела, ми виокремили такі індикатори доброту населення як:

- Доходи населення;
- Соціальне забезпечення;
- Охорона здоров'я;
- Освіта;
- Демографічна ситуація.

3.1. Доходи населення

На добробут населення безпосередньо впливає рівень його доходів, зокрема доходи загального фонду на 1 особу. Доходи загального фонду на 1 особу – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансфери, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) в розрахунку на одну особу.

В Чернівецькому районі в середньому доходи загального фонду на 1 особу становлять 2676,6 грн. Найменшим цей показник є у Петровецькій (1283 грн), Сучевенській (1319,7 грн), Красноільській (1395 грн) та Чудейській (1396,6 грн) територіальних громад, де він не перевищує позначку в 1500 грн. Також в межах району є і громади, де доходи загального фонду на 1 особу перевищують позначку в 5000 грн. Серед таких громад – Магальська (5196,7 грн), Чернівецька (7294,3 грн) та Вікнянська (7351,7 грн) (рис.3.1.).

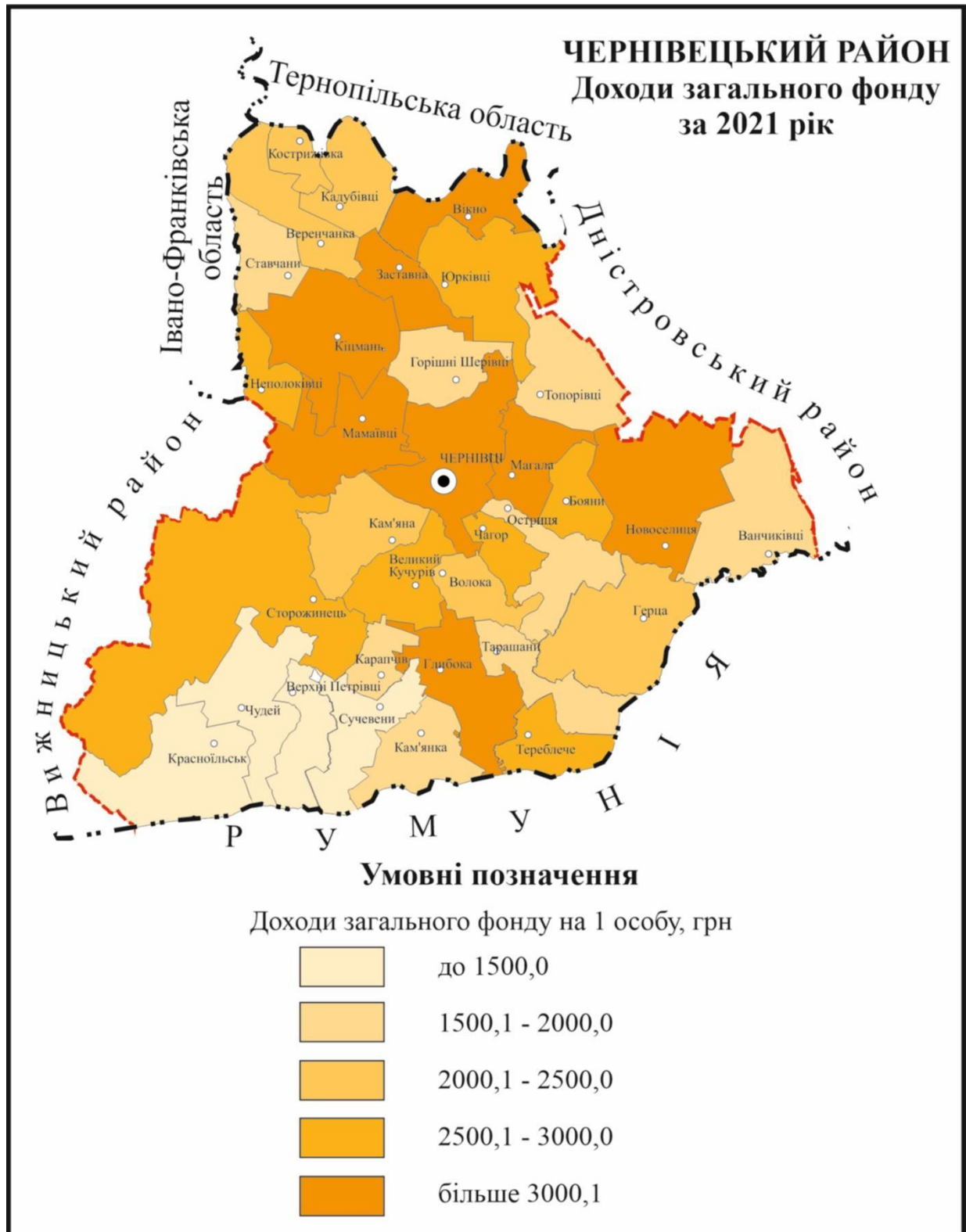

Рис. 3.1. Доходи загального фонду на 1 особу в Чернівецькому районі

Одним із суттєвих факторів впливу на добробут населення також є видатки загального фонду на 1-го мешканця, які вказують на суму коштів, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. В Чернівецькому районі в середньому видатки загального фонду на 1-го мешканця становлять 7244,5 грн. Найбільшим цей показник є у Новоселицькій міській територіальній громаді (8118,1), Чернівецькій міській територіальній громаді (8203,3), Кіцманській міській територіальній громаді (8252,1), Глибоцькій селищній територіальній громаді (8936,7), Вікнянській сільській територіальній громаді (9074,4) та Магальській сільській територіальній громаді (10239,1). Найменші видатки, менше 6500 грн мають Ванчиковецька сільська територіальна громада (5251), Волоківська сільська територіальна громада (5836,8), Веренчанська сільська територіальна громада (6370,1), Красноільська селищна територіальна громада (6399) та Великокучурівська сільська територіальна громада (6448,6) (рис.3.2.).

Також важливе значення на формування добробуту населення має загальний дохід бюджету громади. Найменший загальний дохід бюджету мають такі громади як: Кострижівська селищна ТГ, Карапчівська сільська ТГ, Волоківська сільська ТГ та Теремблеченська сільська ТГ. В цих громадах загальний дохід бюджету не перевищив позначки 39500 тис. грн. лише 4 територіальні громади мають доходи, які перевищують 160000 тис. грн. Серед них виділяються Глибоцька селищна ТГ, Новоселицька міська ТГ, Сторожинецька міська ТГ та Чернівецька міська ТГ (дод. А).

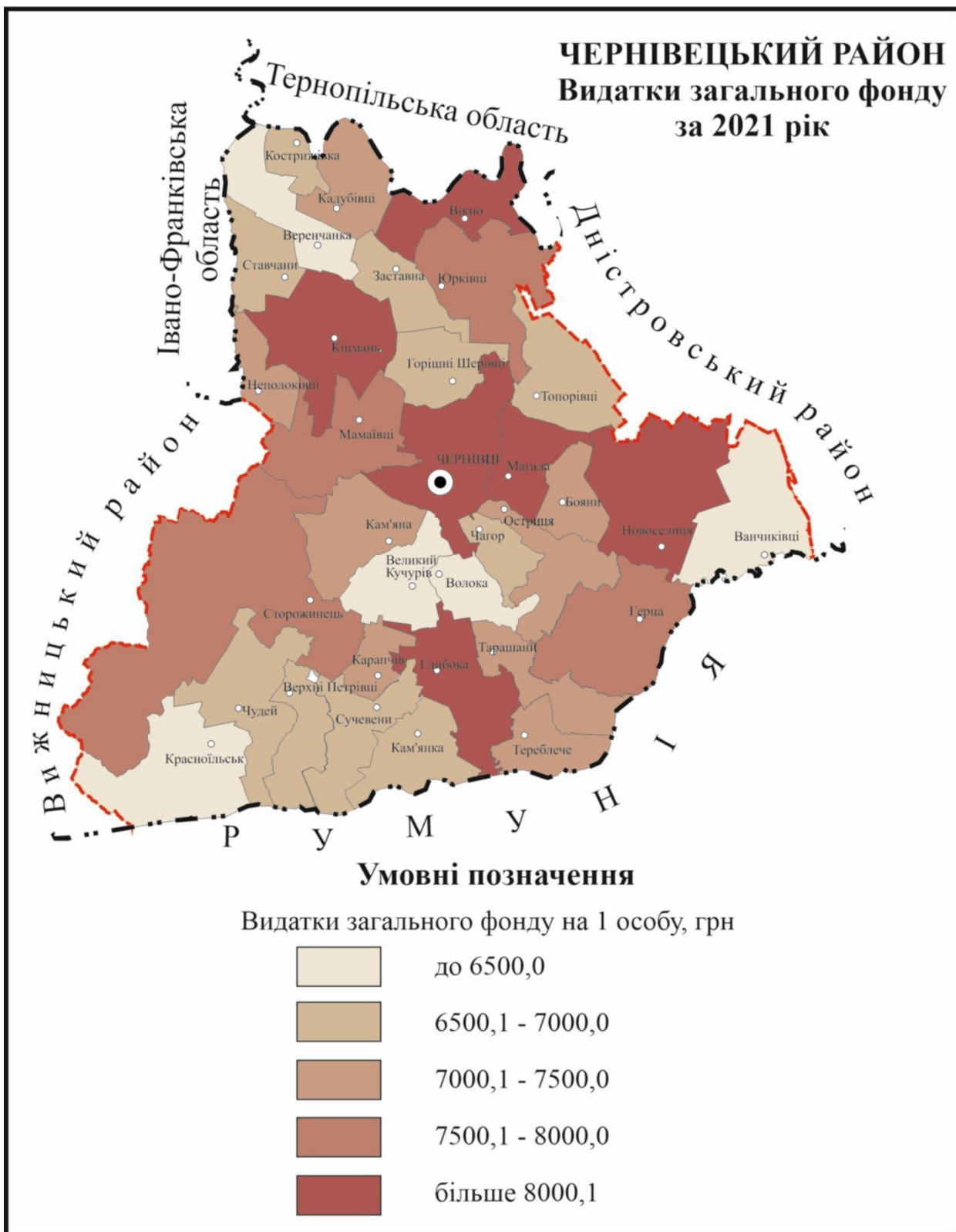

Рис.3.2. Видатки загального фонду на 1-го мешканця в Чернівецькому районі

3.2. Соціальне забезпечення

Одним з пріоритетних напрямків соціального забезпечення Чернівецького району є забезпечення дотримання вимог законодавства щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, реалізації права дітей вказаної категорії на виховання в родині.

Станом на 01.12.2021 у всіх територіальних громадах Чернівецького району створено структурні підрозділи – служби у справах дітей, яким, згідно вимог чинного законодавства передано справи дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились в складних життєвих обставинах, осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, внутрішньопереміщених дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які прибули з інших територій. Для покращення якості роботи служба у справах дітей райдержадміністрації здійснює координацію та надання методичної допомоги службам у справах дітей виконавчих органів місцевого самоврядування. З метою захисту прав та законних інтересів дітей, працівники служби взяли участь в 42 судових засіданнях у цивільних та кримінальних справах.

На обліку служби у справах дітей перебуває 29 прийомних сімей, в них 65 дітей та 9 дитячих будинків сімейного типу, в них 58 дітей.

Протягом 7 місяців створено 2 прийомні сім'ї (с. В. Кучурів), де влаштовано 2 дітей, та (с. Суховерхів), де влаштовано 1 дитину, також довлаштовано до дитячого будинку сімейного типу (с. Тисовець) 2 дітей.

На початок року на обліку служби перебувало 14 сімейних пар – кандидатів в усиновлювачі. Впродовж 7 місяців знято з обліку 5 сімейних пар, у зв'язку з усиновленням. Проведено 2 внутрісімейних усиновлення.

Поставлено на облік дітей, які підлягають усиновленню 4 дітей та 94 – переданих з ліквідованих районів. На обліку служби перебувають справи 58 усиновлених дітей, за умовами проживання і виховання яких ведеться нагляд.

Основними напрямками роботи служби у справах дітей райдержадміністрації є робота зі створення та ведення справ прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу та справ з усиновлення дітей.

У 2021 році були виділені кошти в розмірі 3 346 884 грн. на придбання житла дітям-сиротам, дітям, позбавлених батьківського піклування 5 – Глибоцька ТГ, 2 – Кіцманська ТГ, 2 - Мамаївська ТГ.

3.3. Охорона здоров'я

Первинну медичну допомоги жителі Чернівецького району можуть отримати у 84 фельдшерсько-акушерських пунктах, а також 114 амбулаторіях загальної практики сімейної медицини. Окрім того в районі є при міських територіальних громадах лікарні та поліклініки, де можна отримати медичну допомогу вторинної ланки.

Відсутні фельдшерсько-акушерські пункти в таких громадах як Карапчівська сільська ТГ, Магальська сільська ТГ, Терембленська сільська ТГ, Чагорська сільська ТГ та Чернівецька міська ТГ. Лише по одному пункті наявні в Великокучурівській сільській ТГ, Горішньошеровецькій сільській ТГ, Заставнівській міській ТГ, Неполоковецькій селищній ТГ, Петровецькій сільській ТГ, Тарашанській сільській ТГ, Топорівській сільській ТГ та Чудейській сільській ТГ. Найбільшу кількість фельдшерсько-акушерських пункти мають Кам'янська сільська ТГ (6), Сторожинецька міська ТГ (7) та Кіцманська міська ТГ (9).

Амбулаторій загальної практики сімейної медицини в Чернівецькому районі є значно більше і в них можна отримати більший спектр медичних послуг. Лише по 1 амбулаторії наявні в таких громадах як: Боянська сільська, Кострижівська селищна, Красноільська селищна та Ставчанська сільська. А найбільша їх кількість простежується у Герцаївській міській ТГ (7), Новоселицькій міській ТГ (10) та Сторожинецькій міській ТГ (11) (рис. 3.3).

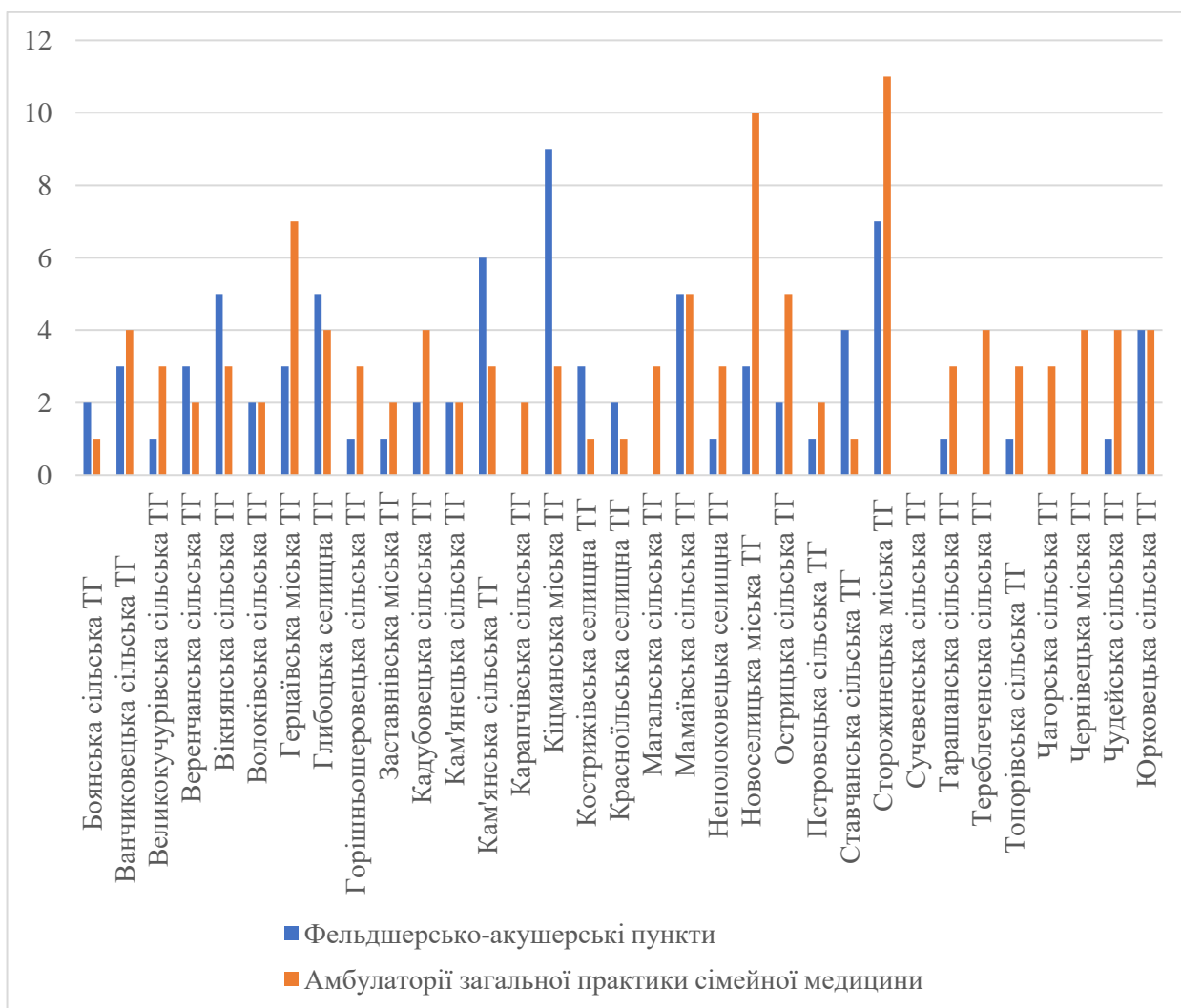

Рис. 3.3. Заклади первинної медицини Чернівецького району

3.4. Освіта

В Чернівецькому районі освітні послуги надають 262 заклади загальної середньої освіти, з яких 68 навчально-виховних комплекси, 16 ліцеїв, 16 гімназій та 162 школи. Найбільша кількість закладів спостерігається в Чернівецькій та Сторожинецькій територіальних громадах, а всього лише по 3 заклади наявні у Боянській, Кам'янецькій, Карапчівській, Кострижівській, Магальській та Неполоковецькій громадах (дод. Б).

Для виявлення відповідності територіального розміщення закладів загальної середньої освіти щодо потреб населення, враховуючи площу території, використовується коефіцієнт концентрації ЗЗСО [7]. Найбільша

концентрація закладів освіти спостерігається у Волоківській, Глибоцькій, Теремблеченській, Чагорській, Кострижівській, Острицькій, Герцаївській та Чернівецькій ТГ. Оптимальне співвідношення досліджуваного показника притаманне для таких громад як: Заставнівська, Веренчанська, Боянська, Чудейська, Горішньошеровецька, Вікнянська, Великокучурівська, Петровецька та Неполоковецька. Однак найменшу концентрацію закладів освіти мають лише 3 громади - Красноільська ТГ, Кам'янецька ТГ та Топорівська ТГ (рис.3.4.).

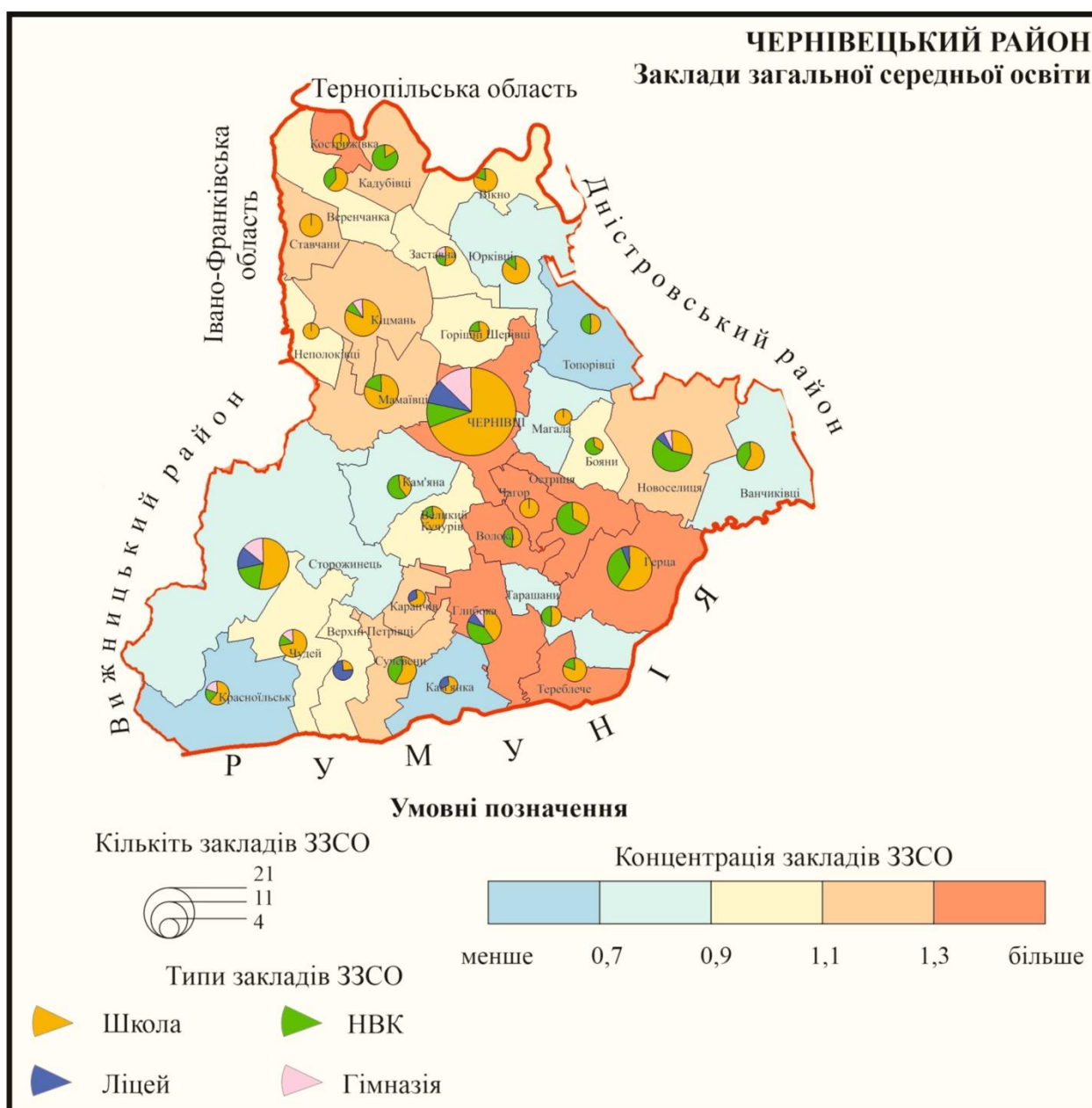

Рис. 3.4. Заклади загальної середньої освіти Чернівецького району

Ще один показник, який впливає на добробут населення – це забезпеченість населення закладами загальної середньої освіти. Найкраще забезпечені закладами освіти мешканці Вікнянської, Сучевенської та Герцаївської громад, де понад 8 закладів на 10000 осіб. Однак є громади де цей показник менший за позначку 4 закладів на 10000 осіб. Серед таких громад Чернівецька, Кам'янецька, Магальська, Топорівська, Великокучурівська та Чагорська (рис.3.5.).

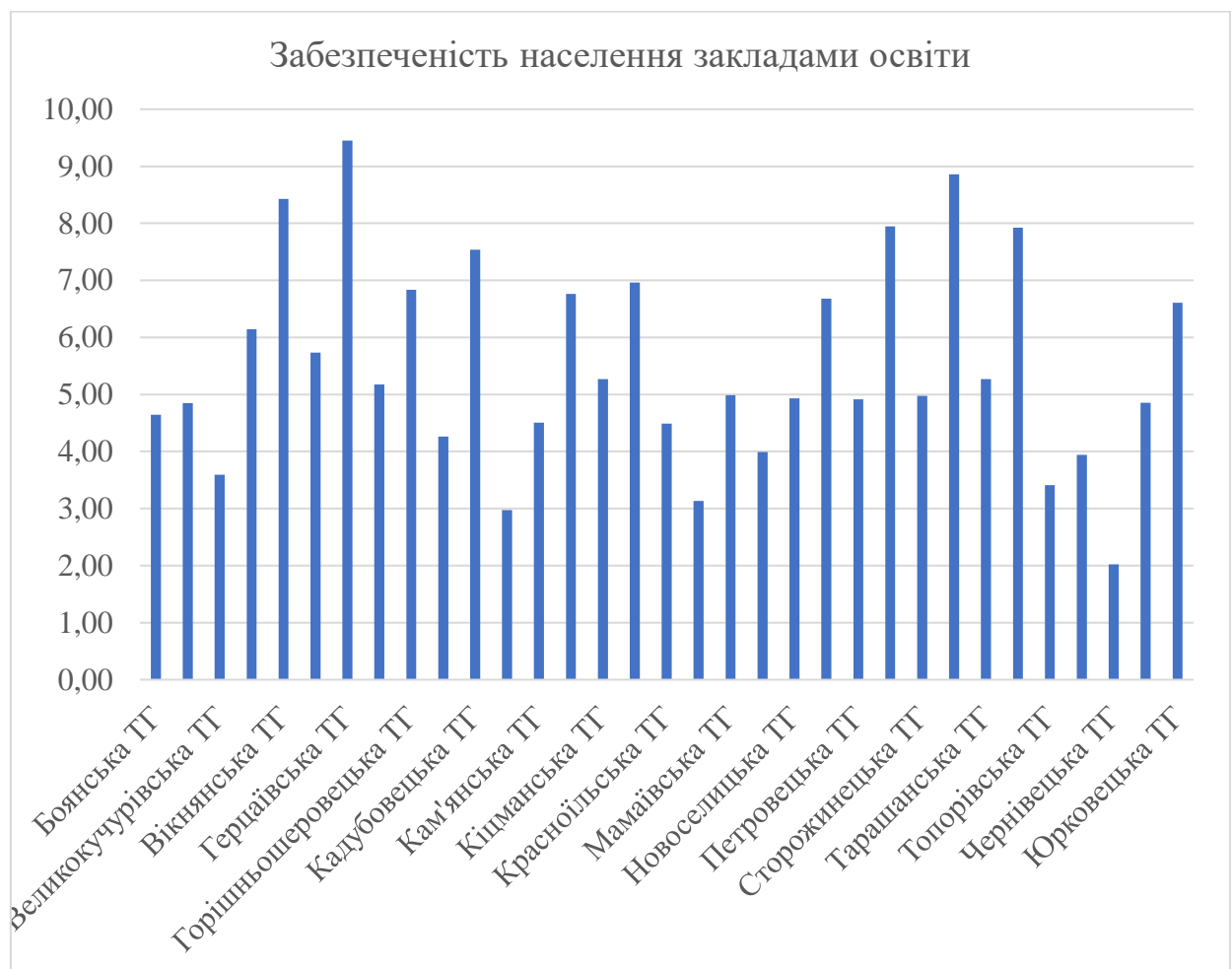

Рис.3.5. Забезпеченість населення Чернівецького району закладами загальної середньої освіти

3.5. Демографічна ситуація

Невід'ємним індикатором добробуту населення є демографічна ситуація в досліджуваному регіоні. Тут варто розглядати в цілому кількісні показники населення, а також вікову структуру населення.

Найбільша кількість мешканців в Чернівецькому районі спостерігається саме в міських громадах, таких як Кіцманська, Новоселицька, Сторожинецька, Чернівецька, а також Мамаївській сільській ТГ, де кількість мешканців перевищує 20000 осіб. Менше 5000 осіб мешкає у Кострижівській селищній ТГ та Карапчівській сільській ТГ.

Найбільша густота населення в межах Чернівецького району простежується у Магальській сільській ТГ, Боянській сільській ТГ, Великокучурівській сільській ТГ, Чагорській сільській ТГ та Чернівецькій міській ТГ, де кількість мешканців на 1 км² перевищує позначку 145. Водночас є громади, де кількість мешканців на 1 км² є меншою за 80. Серед таких громад Красноільська селищна ТГ, Вікнянська сільська ТГ, Юрковецька сільська ТГ, Сучевенська сільська ТГ, Тарашанська сільська ТГ та Сторожинецька міська ТГ (рис. 3.6.).

Якщо ж розглядати вікову структуру населення Чернівецького району, то з впевненістю можна сказати, що переважає частка працездатного населення у всіх територіальних громадах району.

Вікова категорія 0-5 років в Чернівецькому районі становить 45562 осіб та коливається від 3,7 до 10,7% від загальної кількості населення територіальних громад. Найбільша частка даної вікової групи спостерігається у Карапчівській сільській ТГ (9,1%), Тарашанській сільській ТГ (9,5%) та Сторожинецькій міській ТГ (10,7%). Менше 5% дана категорія характерна для Кіцманської міської ТГ, Кострижівської селищної ТГ та Веренчанської сільської ТГ.

Кількість осіб віком від 6 до 17 років в Чернівецькому районі становить 93687 осіб. Частка даної вікової групи в структурі населення територіальних громад коливається від 10,1 % до 25,4 %. Найменша частка осіб віком від 6 до

17 років притаманна для Карапчівської, Юрковецької, Волоківської, Ванчиковецької, Новоселицької, Заставнівської, Чернівецької та Кострижівської територіальних громад та не перевищує позначку в 13%. Більше 18% дана вікова група спостерігається у Мамаївській, Неполоковецькій, Чудейській, Чагорській та Терблеченській громадах (дод. В).

В Чернівецькому районі кількість працездатного населення становить 401203 осіб. Найбільша частка працездатних спостерігається у Терблеченській сільській ТГ (66 %), Заставнівській міській ТГ (72,2 %) та Кіцманській міській ТГ (75 %). Меншою за 50 % вікова група від 18 до 59 років притаманна для Неполоковецької селищної ТГ, Чагорської сільської ТГ та Магальської сільської ТГ.

Найбільша частка осіб пенсійного віку спостерігається у Вікнянській сільській ТГ (25,5 %), Ставчанській сільській ТГ (27,3 %), Чагорській сільській ТГ (27,8 %), Магальській сільській ТГ (29 %) та Неполоковецькій селищній ТГ (34,1 %). Менше 15 % осіб старше 60 років простежується у таких громадах як: Терблеченська, Кіцманська, Заставнівська та Чудейська (рис.3.6.).

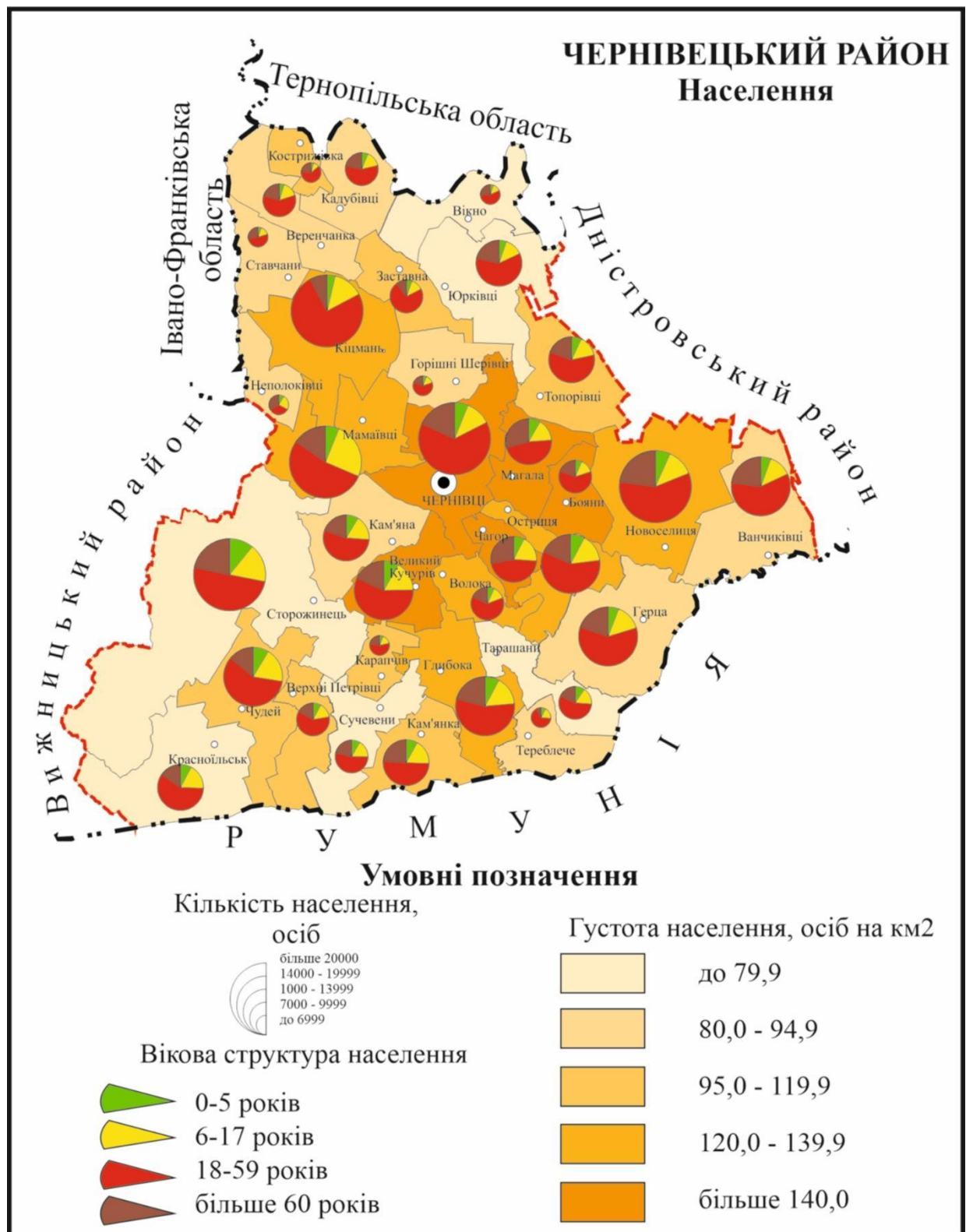

Рис. 3.6. Населення Чернівецького району

Статеву структуру населення Чернівецького району можемо побачити на рис. 3.7. Проаналізувавши отримані дані щодо співвідношення чоловіків до жінок, бачимо що частка жінок у всіх громадах району є більшою за 50 %, окрім Горішньошеровецької сільської територіальної громади, де вона складає 47,5 %.

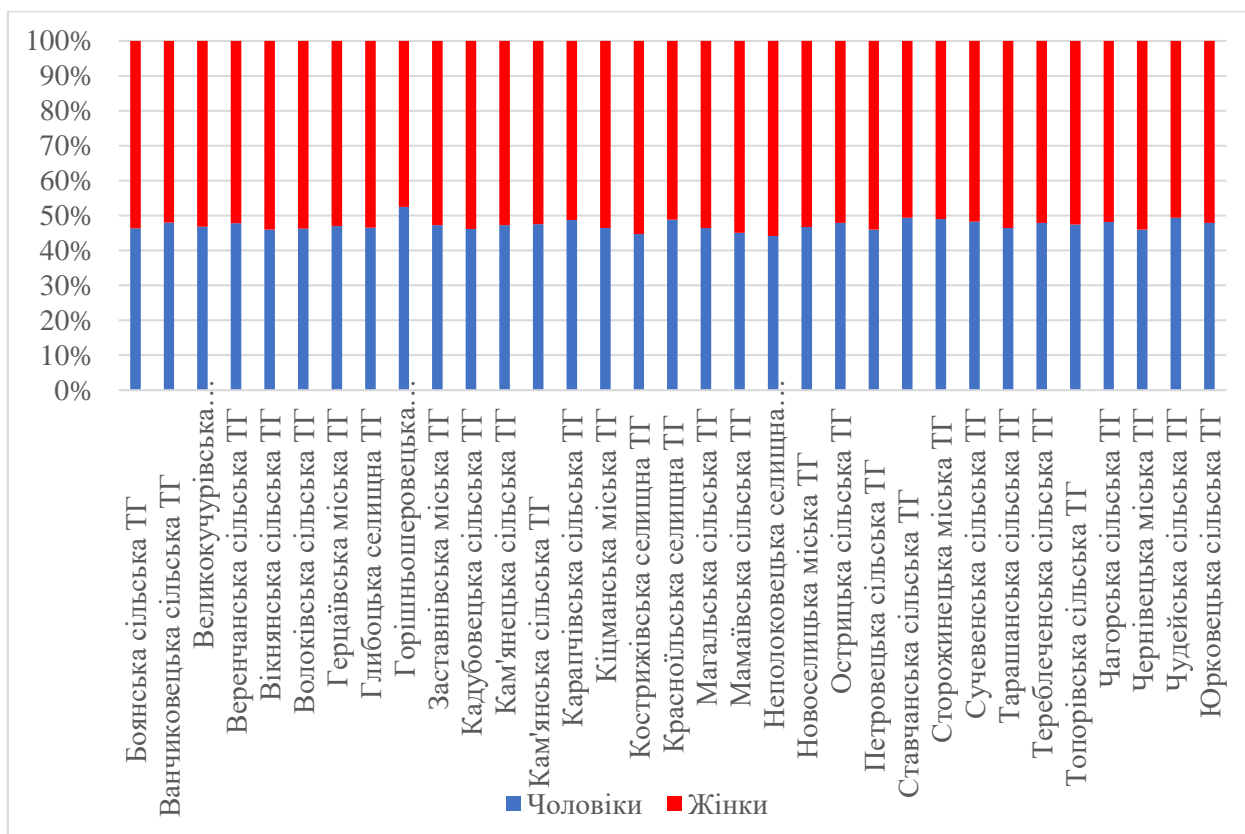

Рис. 3.7. Статеву структуру населення Чернівецького району

Найбільша перевага жіночого населення спостерігається у Неполоковецькій селищній (55,8 %), Кострижівській селищній (55,3 %) та Мамаївській сільській (54,9 %) та Чернівецькій міській (54,1 %) територіальних громадах.

3.6. Самоаналіз оцінки добробуту населення

Для отримання оцінки добробуту населення Чернівецького району його мешканцями, нами було організовано соціологічне опитування населення через програмне забезпечення Google Форми (рис. 3.8.).

Анкета соціологічного опитування

Вельмишановний респондент, дане анкетування проводиться для жителів Чернівецького району. Опитування проводиться анонімно. Результати дослідження будуть опубліковані в магістерській роботі

 bercha.denys@chnu.edu.ua (не зв'язано)

[Змінити обліковий запис](#)

*Обов'язкове поле

Вкажіть Ваш вік *

до 20

20-25

26-30

31-35

36-40

41-45

46-50

більше 50

Рис. 3.8. Вигляд анкети соціологічного опитування

В даному соціологічному опитуванні стосовно добробуту життя населення взяли участь 620 респондентів з усіх громад Чернівецького району, серед яких було 74,2% жінок і 25,8% чоловіків. Участь в опитуванні брали різновікові групи населення, серед яких найбільша частка до 20 років (31,5%), 20-25 років (14,5%) та 31-35 (13,7%) (рис.3.9.).

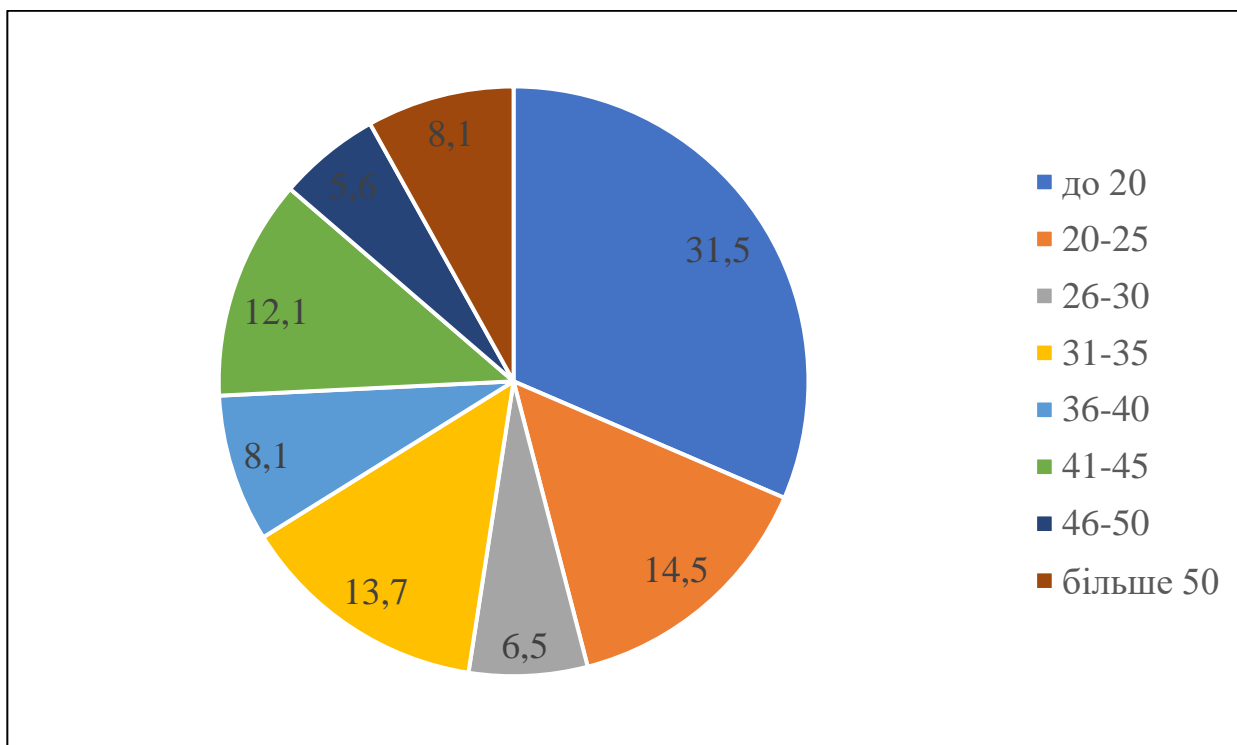

Рис.3.9. Вік респондентів

За рівнем освіти найбільша частка опитуваних – 44,4% мають вищу освіту (магістр або спеціаліст), 31,5 % мають загальну середню освіту і 22,6% мають неповну вищу освіту.

Соціальний статус опитуваних також є різним. Найбільша частка опитуваних відноситься до категорії учень або ж студент (40,3 %), а також велику частку – 26,6% становлять робітники. Значною серед опитуваних була частка державних службовців – 21%. Найменша кількість серед опитуваних приватних підприємців – 0,8 % та пенсіонерів – 1,6% (рис.3.10.).

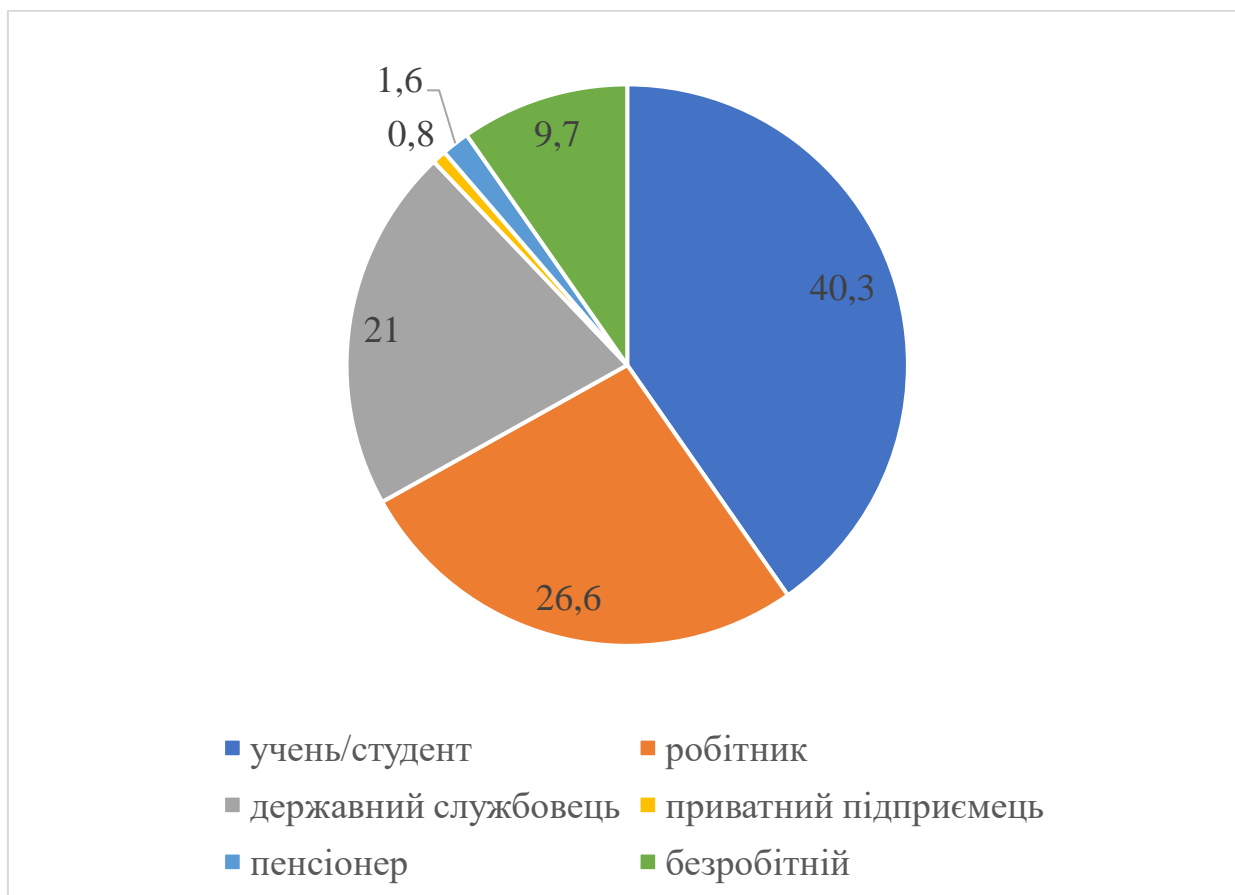

Рис.3.10. Соціальний статус респондентів

На питання «Які індикатори на Вашу думку мають найбільший вплив на добробут життя?» більшість респондентів (47,6 %) відповіли, що це економічна стабільність. На другому місці серед індикаторів було обрано варіант фізичне здоров'я, який обрали 21 % опитуваних, а 16,9 % обрали психологічне здоров'я. Лише 0,8% респондентів обрали як індикатор найбільшого впливу на добробут життя варіант рівня освіти.

Якщо ж аналізувати відповіді на дане запитання по вікових категоріях то виходить, що лише особи віком від 40 до 50 років в більшості на перше місце серед індикаторів впливу на добробут життя обрали фізичне здоров'я (36,4 %), а вже потім економічну стабільність (31,8 %). У всіх решта категоріях переважає все ж таки економічна стабільність, а найбільше її обрали особи старше 50 років – 80 % даної вікової категорії (рис.3.11.).

Рис.3.11. Які індикатори на Вашу думку мають найбільший вплив на добробут життя?

Досить велика частка респондентів (72,5 %) частково задоволені рівнем медичного обслуговування в Чернівецькому районі. Однак 17,7 % опитаних повністю задоволені. Цікавим є те, що частка тих, хто не задоволений рівнем медичного обслуговування належить особам старшим за 40 років (рис.3.12).

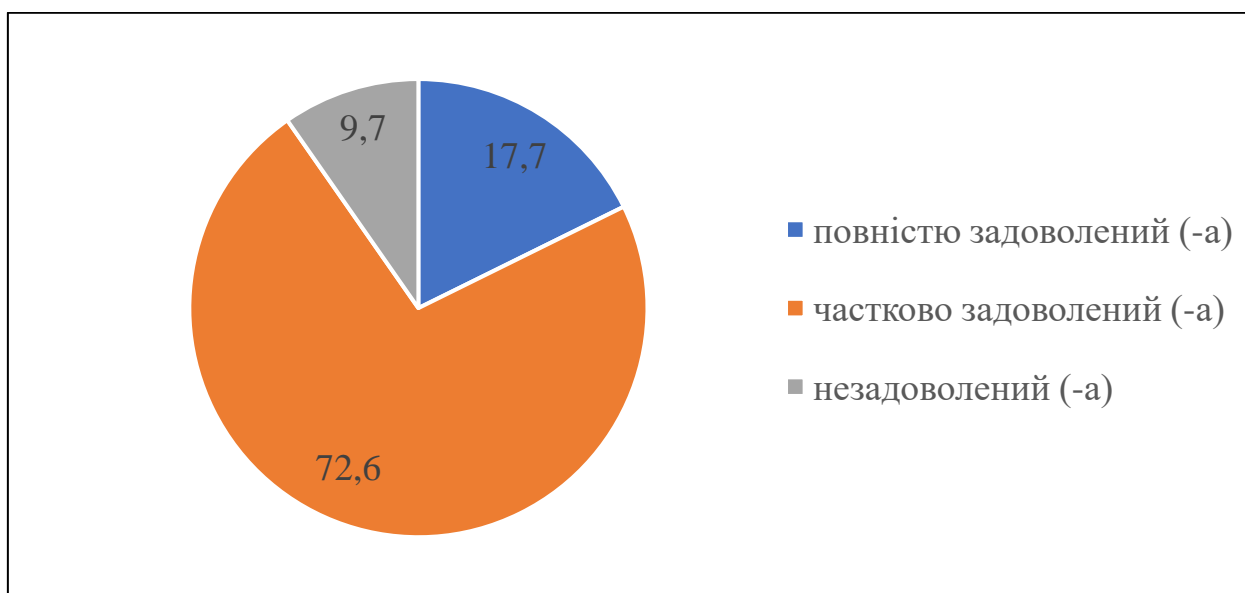

Рис. 3.12 Чи задоволені Ви рівнем медичного обслуговування?

Одним з важливих аспектів формування добробуту населення є власні доходи. Тому серед питань в анкеті було також питання стосовно того який дохід отримують мешканці Чернівецького району. Як виявилось значна частка опитуваних (30,6%) отримує дохід лише у сумі до 3000 грн і як виявилось це в більшості особи до 25 років. Водночас є велика частка (28,2 %) тих, хто отримує і більше 9000 грн доходу. Серед осіб, які отримують доходи більш ніж 9000 грн найбільша частка (20 %) тих мешканців, яким від 31 до 35 років, а найменша (8,6 %) – до 20 років (рис. 3.13).

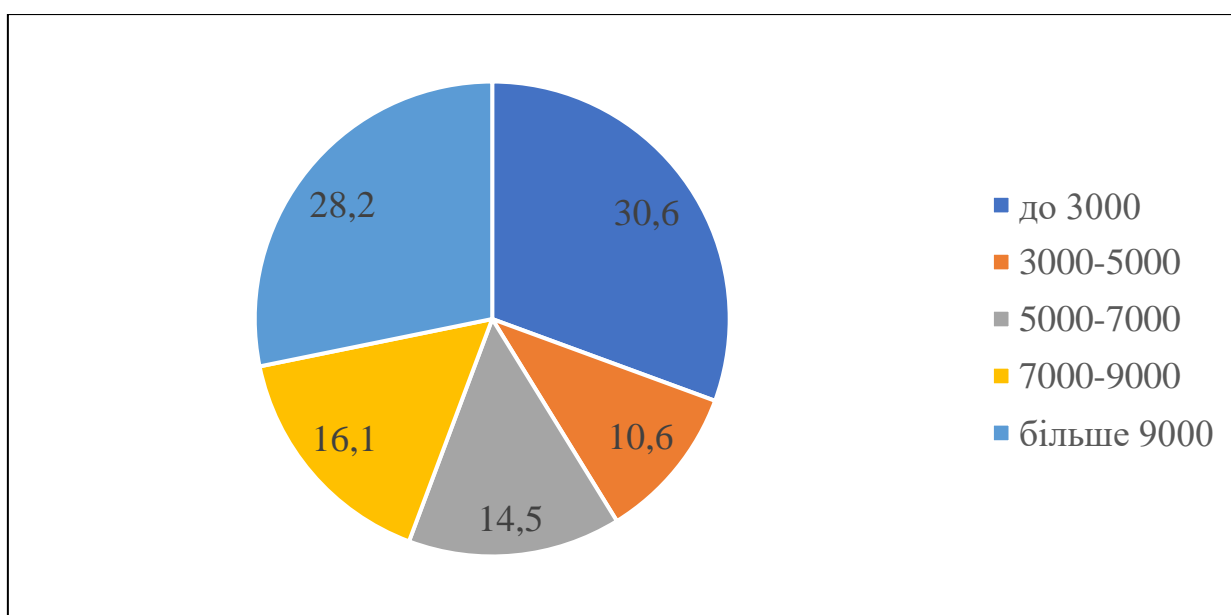

Рис. 3.13. Як ви оцінюєте Ваш місячний дохід? (в гривнях)

Матеріальний достаток сім'ї респонденти Чернівецького району в більшості (52,4 %) оцінюють як достатній для оплати житла та продуктового кошику. Значною є також частка тих, хто може дозволити собі ще й одяг і побутову техніку (37,9%). Однак є і незначна кількість (4%) тих, кому не вистачає коштів навіть на сплату комунальних платежів (рис. 3.14.).

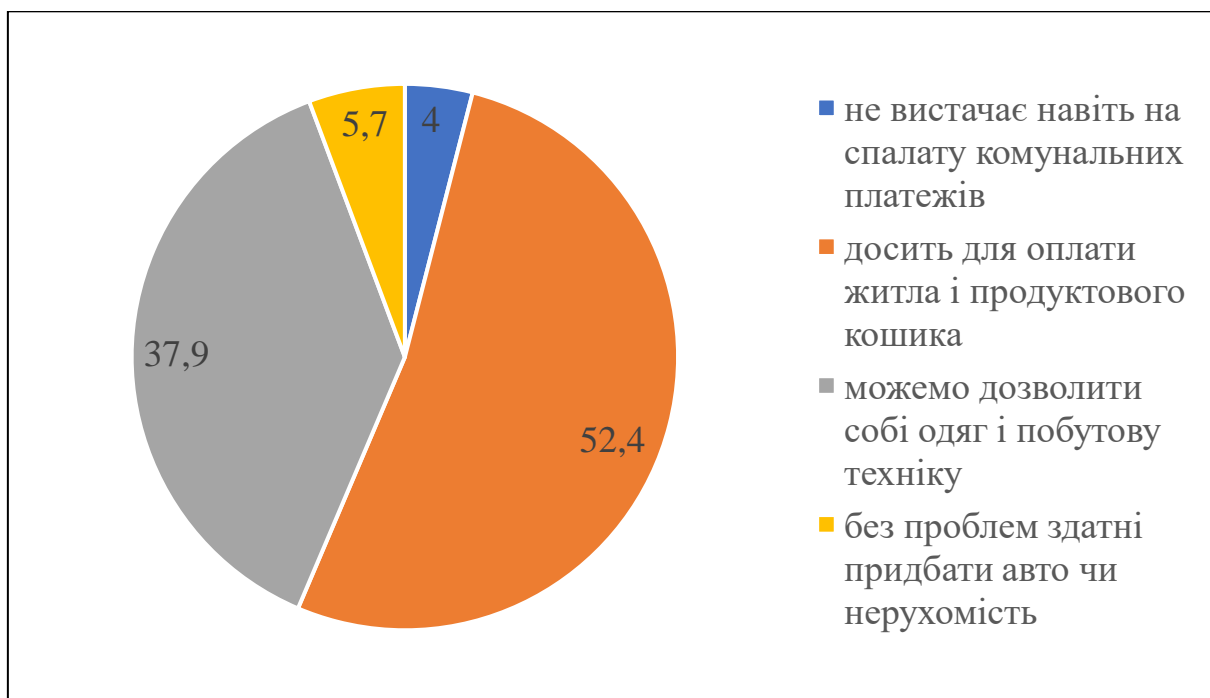

Рис. 3.14. Як Ви оціните рівень матеріального достатку Вашої сім'ї?

На добробут населення також буде впливати і тип харчування населення. Проаналізувавши відповіді респондентів, ми дійшли висновку, що більше половини (55,6 %) мешканців Чернівецького району можуть дозволити собі стандартні продуктові набори. Досить велика частка (27,4 %) є осіб, яким доводиться економити на продуктах харчування або ж вони мають свої домашні вироби. Та лише менше 1% опитаних можуть дозволити собі продуктовий кошик з відбірних та ексклюзивних продуктів (рис. 3.15.).

Рис. 3.15. Який тип харчування властивий для вашої сім'ї кожного тижня?

Вагомого значення в добробуті населення також мають житлові умови. Забезпечені власним житлом 41,1 % опитаних і переважно це особи старше 30 років. Досить значна частка опитаних проживає з батьками – 47,6 %. Близько 5 % респондентів орендують житло та більше 6% проживає у гуртожитку (рис. 3.14.).

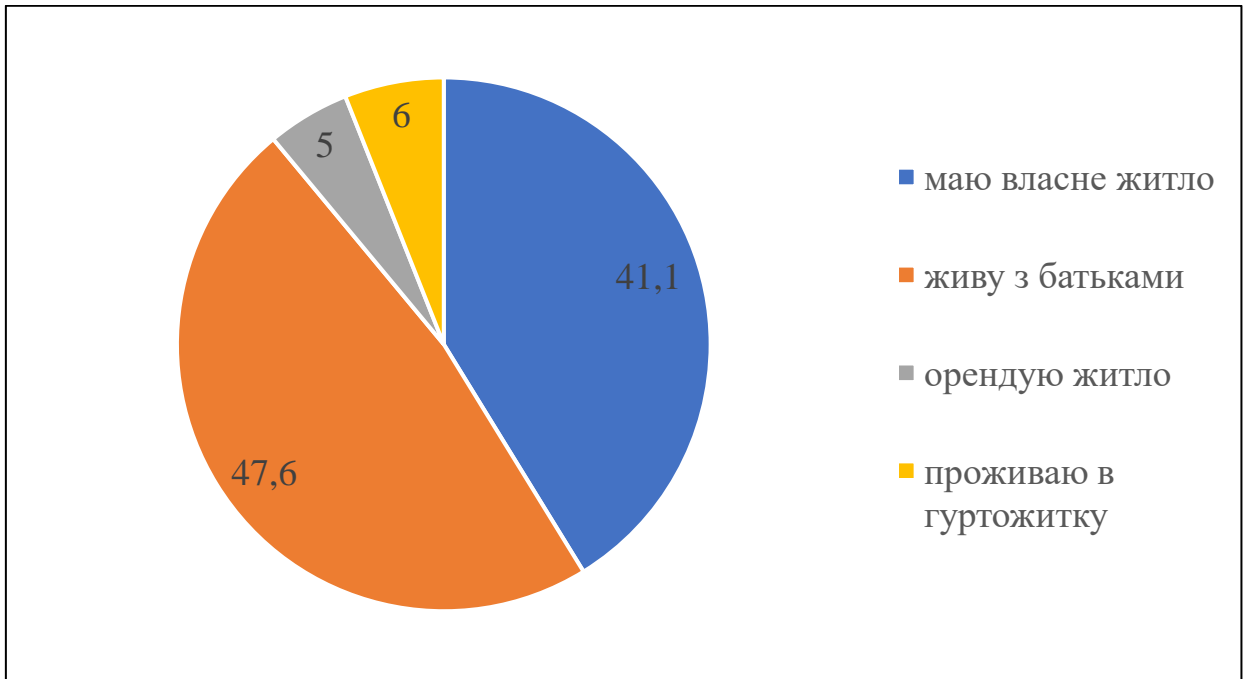

Рис. 3.14. Які ваші житлові умови?

Комфортність проживання на думку опитаних осіб визначається забезпеченість саме житлом, адже більше 65 % обрали цей варіант відповіді. На другому місці за комфортністю умов проживання обрали рівень медичного обслуговування (7,3 %), а на третьому – наявність закладів харчування та дозвілля (6,5%) (рис. 3.15).

Рис. 3.15. Чим на Вашу думку характеризується комфортність проживання?

Більше половини опитаних, а саме 53,2 % осіб хотіли б виїхати за кордон в пошуку кращого життя (рис.3.16).

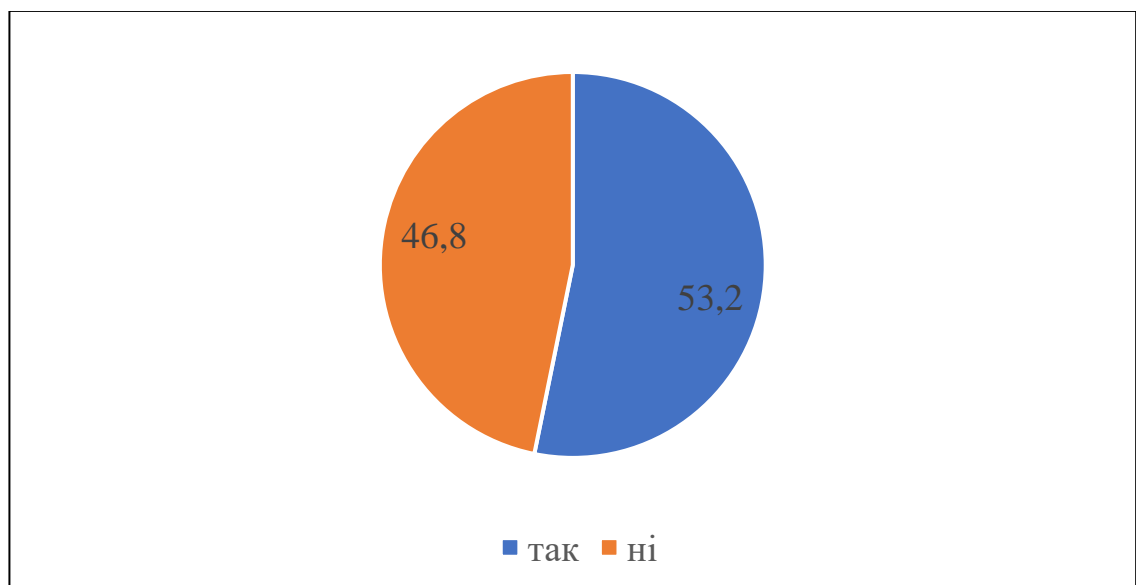

Рис. 3.16. Чи хотіли б Ви виїхати за кордон в пошуку кращого життя?

На запитання стосовно того чи задоволені ви добробутом свого життя 62,1 % дали відповідь, скоріше ні, аніж так, а 26,6 % навпаки швидше незадоволені. Лише 8,9 % серед усіх опитаних повністю задоволені добробутом свого життя (рис. 3.17.).

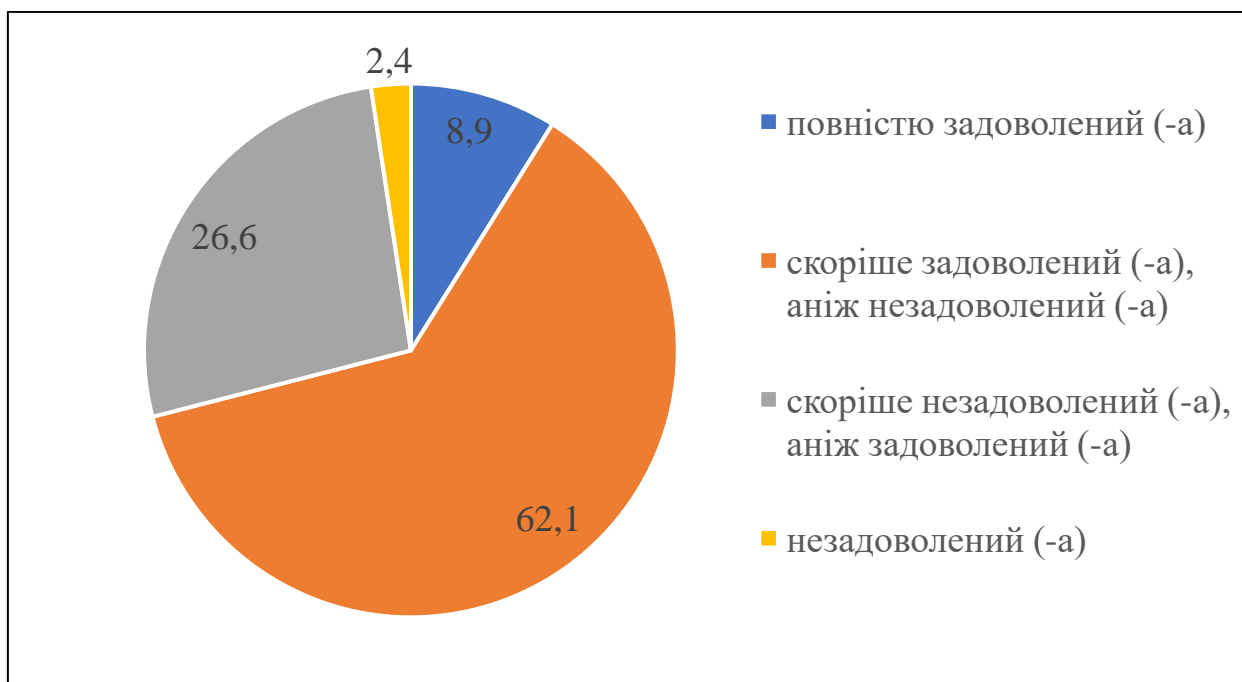

Рис. 3.17. Чи задоволені Ви добробутом свого життя?

Якщо розглядати відповіді респондентів в територіальному розрізі, то помітно, що більшість територіальних громад все ж скоріше задоволені добробутом життя, аніж незадоволені. Лише мешканці 3 територіальних громад, таких як Заставнівська міська, Кам'янецька сільська та Чудейська сільська повністю задоволені добробутом життя. Однак є респонденти однієї громади, які незадоволені добробутом життя і це мешканці Глибоцької селищної територіальної громади. Більшість респондентів з таких територіальних громад як: Герцаївська міська ТГ, Кам'янська сільська ТГ, Карапчівська сільська ТГ, Магальська сільська ТГ, Острицька сільська ТГ, Сучевенська сільська ТГ, Тарашанська сільська ТГ, Терембленська сільська ТГ та Топорівська сільська ТГ скоріше незадоволені, аніж задоволені добробутом життя (рис.3.18).

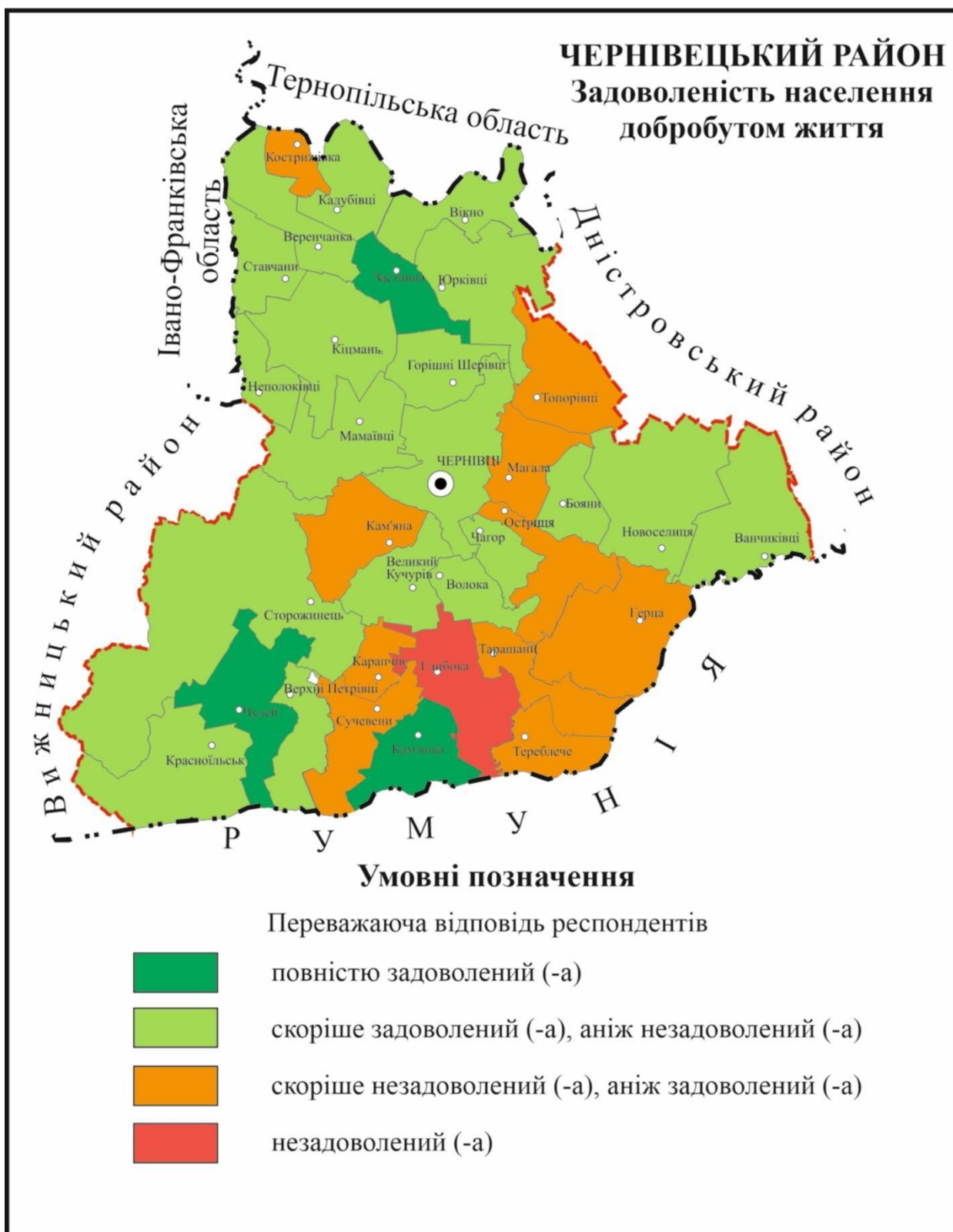

Рис. 3.18. Задоволеність населення добробутом життя

Наявність заощаджень є також важливим фактор формування добробуту життя населення, адже фінансово грамотне населення має передбачити свою фінансову безпеку. Тому в анкеті також було запитання стосовно того наскільки вам вистачить заощаджень, якщо ви втратите всі джерела доходу.

Прикро, але 27,4 % опитаних не мають зовсім заощаджень, а 12,1 % можуть забезпечити себе лише менш ніж на місяць. Серед тих, хто немає заощаджень переважно особи старше 30 років та до 20 років. Лише майже 5 % серед респондентів можуть забезпечити себе заощадженнями на період більш ніж рік. Але є і частка тих, кому на даний момент важко відповісти на дане запитання (рис. 3.19).

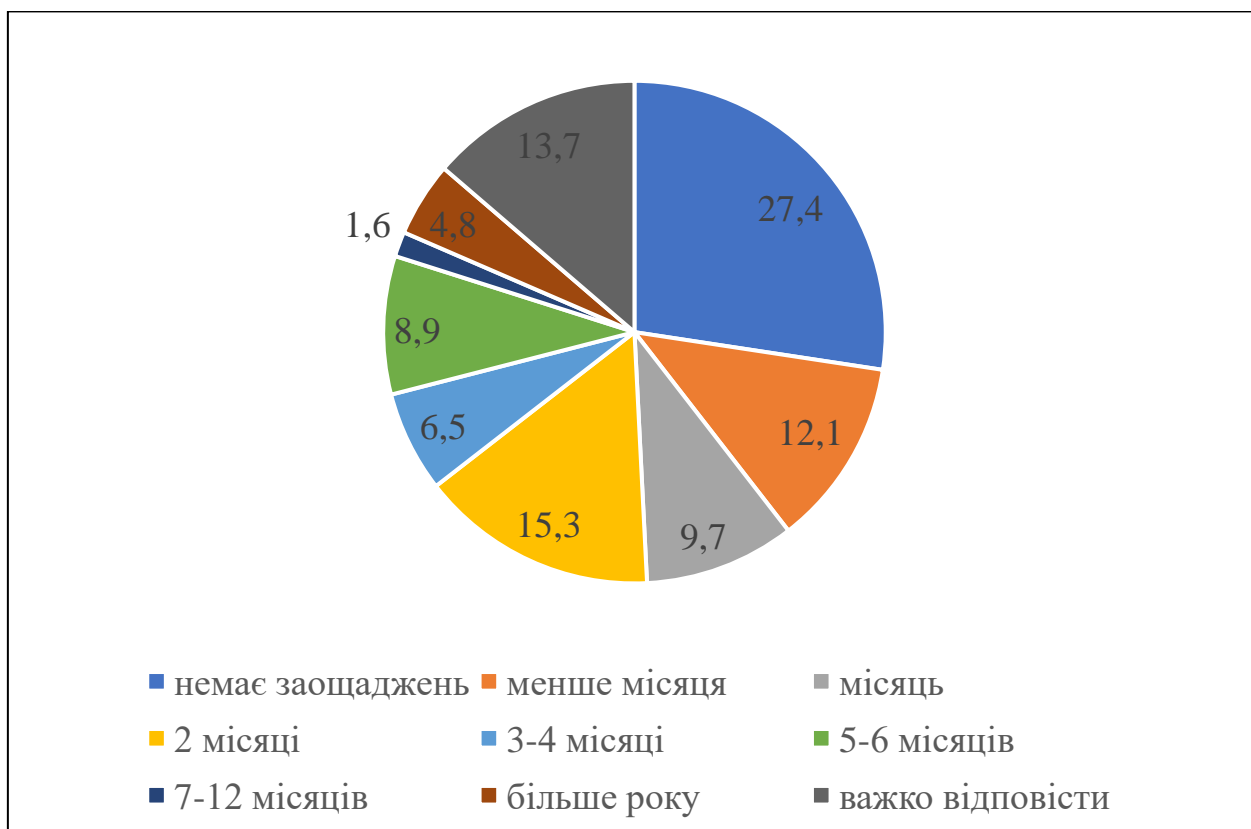

Рис. 3.19. На скільки вам вистачить заощаджень, якщо ви втратите всі джерела доходу?

Висновки до розділу 3

В Чернівецькому районі в середньому доходи загального фонду на 1 особу становлять 2676,6 грн. Найменшим цей показник є у Петровецькій (1283 грн), Сучевенській (1319,7 грн), Красноільській (1395 грн) та Чудейській (1396,6 грн) територіальних громад, де він не перевищує позначку в 1500 грн. Також в межах району є і громади, де доходи загального фонду на 1 особу перевищують позначку в 5000 грн. Серед таких громад – Магальська (5196,7 грн), Чернівецька (7294,3 грн) та Вікнянська (7351,7 грн).

Одним з пріоритетних напрямків соціального забезпечення Чернівецького району є забезпечення дотримання вимог законодавства щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, реалізації права дітей вказаної категорії на виховання в родині.

Первинну медичну допомоги жителі Чернівецького району можуть отримати у 84 фельдшерсько-акушерських пунктах, а також 114 амбулаторіях загальної практики сімейної медицини. Окрім того в районі є при міських територіальних громадах лікарні та поліклініки, де можна отримати медичну допомогу вторинної ланки.

Найкраще забезпечені закладами освіти мешканці Вікнянської, Сучевенської та Герцаївської громад, де понад 8 закладів на 10000 осіб. Однак є громади де цей показник менший за позначку 4 закладів на 10000 осіб. Серед таких громад Чернівецька, Кам'янецька, Магальська, Топорівська, Великокучурівська та Чагорська.

Найбільша кількість мешканців в Чернівецькому районі спостерігається саме в міських громадах, таких як Кіцманська, Новоселицька, Сторожинецька, Чернівецька, а також Мамаївській сільській ТГ, де кількість мешканців перевищує 20000 осіб. Менше 5000 осіб мешкає у Кострижівській селищній ТГ та Карапчівській сільській ТГ.

У віковій структурі населення Чернівецького району переважає частка працездатного населення у всіх територіальних громадах району.

Більшість респондентів (47,6 %) вважають, що економічна стабільність – це основний індикатор добробуту життя населення. На другому місці серед індикаторів було обрано варіант фізичне здоров'я, який обрали 21 % опитуваних, а 16,9 % обрали психологічне здоров'я. Лише 0,8% респондентів обрали як індикатор найбільшого впливу на добробут життя варіант рівня освіти.

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Основним показником і критерієм ефективності національної економічної та соціальної політики є високий рівень добробуту населення. Благополуччя є характеристикою забезпечення людей необхідними матеріальними і духовними благами, залежить від рівня розвитку продуктивності і виробничих відносин, виражається через систему показників, що характеризує рівень життя населення.

На жаль, в Україні за останні роки загальна економічна ситуація погіршується, а реальний добробут значно відстає від існуючих стандартів. У результаті надмірна інфляція, підвищення курсу іноземної валюти, спад виробництва, вимушена неповна зайнятість і безробіття призводять до зниження реальних доходів населення, знецінення заощаджень, підвищення цін на продукцію, зниження платоспроможності, зростання попиту, інтенсифікації майнової диференціації населення, посилення процесу соціальної маргіналізації, бідності. Це призвело до різкого падіння добробуту значної частини населення, що вплинуло на соціально-економічний розвиток усього суспільства.

Сьогодні головним завданням і критерієм соціально-економічного розвитку України є досягнення рівня добробуту людей до рівня розвинутих європейських країн. Важливим політичним пріоритетом країни в напрямку соціальної рівності проголошено підвищення добробуту українського населення.

За останні 25 років економіка України скоротилася на 60% від рівня виробництва 1991 року, викинувши країну з 10-го на останнє місце в Європі. Крім того, Україна посідає п'яте місце в Європі за показником промислового розвитку. Частка України у світовому ВВП впала з 1,3% у 1991 році до 0,17% у 2014 році.

Європейські країни вже давно дійшли висновку, що підвищення мінімальної заробітної плати є найефективнішим способом боротьби з бідністю та має відповідати потребам працівників та їхніх сімей, як це відображено в Конвенції МОП № 131, ратифікованій Україною, та Європейській соціальній хартії. Наша держава робить кроки на шляху до реформування оплати праці, оновивши структуру продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, встановивши мінімальну заробітну плату на законодавчому рівні. Проте, незважаючи на ці заходи та поступове реформування державної соціальної політики в цілому, рівень добробуту населення України зростає досить повільно. Тому ситуація залишається досить складною. Попри поступове вирівнювання добробуту українського населення, до європейських стандартів нам ще далеко.

Отже, першочерговими кроками шляху оптимізації стратегії соціальної політики у сфері добробуту населення України є:

1. Розробити регіональні плани щодо створення нових робочих місць та забезпечення їх потреб у гідній праці, підтримувати та підвищувати кваліфікацію наявного персоналу та готувати кваліфіковану молодь. План повинен передбачати вирішення таких завдань:

□ створення стимулів та підтримки інфраструктури для модернізації промисловості та транспорту в регіоні, пошуку нових ринків збуту;

□ поетапне впровадження комплексного охоплення промисловості та транспорту європейськими стандартами якості продукції, управління та соціального захисту;

□ забезпечити створення в рамках плану механізмів підтримки нової політики у сфері оплати праці, заснованої на розвиненій багаторівневій системі, а не тільки в частині мінімальних соціальних стандартів оплати праці та скасування дискримінації;

□ створення унормованої системи прогнозування зайнятості населення, формування та кваліфікаційної атестації;

2. Подолання бідності, що потребує об'єктивної та комплексної наукової

оцінки її поширення в українському суспільстві та нерівномірного розподілу доходів населення. На основі чинного законодавства забезпечити ефективну реалізацію прийнятих Урядом загальнодержавних програм і планів дій у сферах підвищення доходів працівників, соціальної допомоги та надання послуг соціальної інфраструктури.

Нами було здійснено SWOT-аналіз добробуту життя населення Чернівецького району (табл. 4.1).

SWOT-аналіз – один із найпоширеніших методів стратегічного управління. Завдяки йому можна вивчати в нерозривному зв'язку зовнішнє та внутрішнє середовища суспільних процесів, а також їхні сильні (Strengths) та слабкі (Weaknesses) сторони, можливості (Opportunities) та загрози (Threats), а також розробляти стратегії розвитку.

Таблиця 4.1.

SWOT-аналіз добробуту життя населення Чернівецького району

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Економічна складова	
1. Наявність підприємств промисловості, здатних виробляти конкурентоспроможну продукцію. 2. Збільшення заробітної плати у порівнянні з попередніми роками. 3. Низька частка безробітних. 4. Зниження індексу цін у порівнянні з попереднім роком.	1. Низька оплата праці. 2. Низький рівень залучення іноземних інвестицій в розвиток району. 3. Заборгованість із виплати заробітної плати.
Соціальна складова	
1. Розгалужена мережа медичних закладів та установ, а також зручна доступність до центрів госпітальних	1. Природне скорочення населення 2. Від'ємне сальдо міграції. 4. Висока вартість медичних послуг

<p>округів.</p> <p>2. Розроблений чіткий механізм надання субсидій.</p> <p>3. Значне забезпечення житлом населення.</p> <p>4. Динаміка до зменшення кількості злочинів.</p> <p>5. Зростання середньої очікуваної тривалості життя</p>	<p>та низька якість їх надання.</p> <p>5. Висока вартість житлово-комунальних послуг.</p> <p>6. Низька якість і висока вартість продуктів харчування</p>
Екологічна складова	
<p>1. Зменшення викидів від стаціонарних джерел забруднення.</p> <p>2. Для району характерні одні з найнижчих показників утворення відходів.</p> <p>3. Наявність лісових насаджень.</p>	<p>1. Забруднення земель Промисловими та побутовими відходами.</p> <p>2. Динаміка зменшення викидів забруднюючих речовин є незначним.</p>
Освітньо-культурна складова	
<p>1. Висока забезпеченість закладами освіти та культури.</p> <p>2. Високий рівень надання освітніх послуг</p> <p>3. Наявність значних рекреаційних ресурсів.</p> <p>3. Наявність унікальних пам'яток історії та культури.</p> <p>4. Зростання кількості внутрішніх та іноземних туристів.</p>	<p>1. Низьке працевлаштування молоді, що має вищу освіту</p> <p>2. Нерозвинутість готельного господарства в сільських громадах. .</p> <p>3. Наявність міжрелігійних конфліктів</p>
Зовнішнє середовище	
Можливості	Загрози

<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення транскордонного та міжрегіонального співробітництва. 2. Розвиток міжрегіональної співпраці. 3. Підвищення культури населення щодо здорового способу життя. 4. Підвищення якості трудового потенціалу шляхом створення кваліфікованих робочих місць. 5. Зниження рівня безробіття 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виїзд за кордон кваліфікованих кадрів. 2. Погіршення демографічної ситуації. 3. Нестабільна політична й економічна ситуація в Україні. 4. Зростання цін на енергоносії. 5. Недостатнє та неефективне державне фінансування системи хорони здоров'я, освіти, науки та житлово-комунального господарства.
--	--

Виходячи з проведеного аналізу, можна зазначити, що сильні сторони переважають. Район займає вигідне географічне та транскордонне положення, що покращує міжрегіонального співробітництва, а це у свою чергу покращує добробут населення. У соціальній складовій негативний вплив має погіршення демографічної ситуації. Варто відзначити, що екологічний стан в районі є сприятливим та спостерігаються низькі показники забруднення.

Також нами було проведено PEST-аналіз якості життя населення Чернівецького району. PEST – це аббревіатура чотирьох англійських слів: P – політика, E – економіка, S – суспільство (соціум), T – технологія. За допомогою цього методу проводиться аналіз чотирьох указаних груп факторів. Окрім факторів було виділено ступінь впливу того чи іншого фактору на складову добробуту життя населення (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

PEST-аналіз добробуту життя населення Чернівецького району

Складові Фактори	Економічна	Екологічна	Соціальна	Освітньо-культурна
Політичні	Не стабільність уряду, зміна законів України, високий рівень корупції	Розроблене законодавство про охорону навколишнього середовища	Законодавство у сфері соціального захисту, яке визначає різні мпекти соціальної допомоги	Впровадження реформи освіти, створення опорних закладів та освітніх округів
Економічні	Зниження валового національного продукту. Високий рівень безробіття. Падіння гривні відносно долара США	Незначна кількість промислових об'єктів, які здійснюють забруднення довкілля	Відсутність контролю над цінами та заробітною платою. Висока вартість житлово-комунальних послуг	Низьке фінансування галузі освіт в територіальних громадах. Впровадження фінансової автономії навчальних закладів.
Соціальні	Відємне сальдо міграції та природне скорочення.	Високе екологічна свідомість та екологічне мислення жителів	Значна кількість медичних закладів та висока якість надання медичних послуг	Високий рівень освіченності населення
Технологічні	Науково-технічний прогрес	Незначна кількість сучасних очисних споруд	Низькі темпи розвитку сучасних технологій за для соціальних потреб.	Значний рівень впровадження інформаційних технологій в закладів.
		негативний вплив		
		позитивний вплив		

Проаналізувавши фактори впливу на складові добробуту населення Чернівецького району, можна зазначати, що більшість факторів мають негативний вплив.

Для досягнення оптимального рівня добробуту населення Чернівецького району необхідно досягти таких цілей:

- розвиток малих та середніх підприємств на інноваційній основі;
- розвиток та модернізація інфраструктури, переважно транспортної та житлово-громадської зон;
- злагоджений розвиток ключових галузей економіки району;
- розвиток туристичного (історико-культурного та природно-відпочинкового) потенціалу;
- розвиток транскордонного співробітництва;
- розвиток освіти, науки, культури та духовності;
- розвиток систем соціального захисту населення, охорони здоров'я та спорту;
- впровадження екологічних та енергозберігаючих технологій;
- збалансоване природокористування, раціональне використання надр, землі, лісів, водних та інших ресурсів району.
- здійснювати довгострокову житлову політику, спрямовану на забезпечення доступним житлом.
- мотивація декларації зайнятості та зменшення тіньової зайнятості.
- створення та забезпечення фінансування державних програм зайнятості молоді.
- моніторинг між цінами на споживчий кошик та реальною заробітною платою.
- залучення в регіон іноземних інвестицій.
- розвиток обласних програм для обдарованої молоді.
- розвиток системи муніципальних закладів культури і відпочинку для дітей і дорослих.
- підвищити рівень працевлаштування випускників вищих

навчальних закладів.

Забезпечення економічної безпеки всієї країни та окремого регіону є досить складним процесом, який вимагає послідовності, системності та злагодженості всіх відповідальних сторін. Тільки завдяки їх спільним злагодженим діям можливі стабільний розвиток регіону, формування інвестиційної бази та добробут людей.

Тому основними перспективними напрямками та заходами щодо підвищення рівня добробуту громадян Чернівецького району мають бути: зменшення бідності та загальне покращення рівня життя людей; забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фіскальної бази та збереження єдиного соціального простору в регіонах; райони та громади; майбутній розвиток програм державно-приватного партнерства матиме потенціал для покращення рівня життя людей та задоволення їхніх соціальних та економічних потреб.

Висновки до розділу 4

У дослідженні було проведено SWOT-аналіз та PEST-аналіз. Визначено сильні та слабкі сторони таких складових якості життя населення: економічної, соціальної, екологічної, освітньої та культурної.

Перевагами є: підвищення заробітної плати, вигідне прикордонне розташування, найменша кількість безробітних серед регіонів України, соціальна допомога населенню, тобто надання субсидій, підвищення показників житлової забезпеченості населення, зменшення кількості виявлених безробітних злочинів порівняно з попереднім роком, порівняно з попередніми роками збільшення тривалості життя порівняно із середнім, зменшення викидів від стаціонарних джерел забруднення, наявність унікальних пам'яток історії та культури.

До слабких сторін належать: недостатній рівень залучення іноземних інвестицій, низька народжуваність, висока смертність, негативний

імміграційний баланс, незначне скорочення викидів забруднюючих речовин, відтік активних та досвідчених людей, які шукають роботу, а також інші країни з вищим рівнем доходу відстають у робочих професіях. для навчання робітників.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі проаналізовано показники добробуту населення Чернівецького району та здійснено аналіз територіальної диференціація рівня добробуту життя населення Чернівецького району на основі об'єктивних показників добробуту населення та самоаналізу населення задоволеності рівнем добробуту населення.

В результаті проведеного дослідження нами отримано такі висновки:

1. Добробут населення є складним і багатограним поняттям, яке стримує або сприяє людському розвитку, створює додаткові стимули для окремих осіб і населення в цілому або обмежує можливості брати участь у позитивній економічній поведінці. Це кількісно-якісна характеристика, яка визначає зміну рівня життя населення регіону в часі і є загальним результатом діяльності політики країни в соціальній сфері та населення у сфері виробництва і споживання.

2. Підсумовуючи різні методи визначення критеріїв оцінки добробуту населення, варто зазначити, що основними компонентами є «якість життя» та «спосіб життя», за допомогою яких правильно розробляється система критеріїв оцінки добробуту населення. Для суспільної географії особливо важливим є виявлення регіональних закономірностей у формуванні добробуту населення з урахуванням показників економічного, соціального, екологічного та духовного розвитку цілих етнічних і регіональних територіальних спільнот. Власне добробут населення можна оцінити за низкою критеріїв. Аналіз наукової літератури в цій галузі виявив кілька методів визначення критеріїв оцінки добробуту населення.

3. Систему чинників, що формують добробут життя населення, формують злиття економічних, соціальних, політичних та інших соціальних умов існування в процесі життєдіяльності, під впливом яких розвиваються соціальні процеси даної території.

Основним показником добробуту життя населення більшість

респондентів вважають економічну стабільність. На другому місці – варіант фізичного здоров'я, цей варіант обрали респондентів. Найменше респондентів обрали рівень освіти як показник, який найбільше впливає на якість життя.

Чернівецький район має вигідне географічне та транскордонне розташування, що сприяє міжрегіональному співробітництву, яке в свою чергу покращує добробут населення. Але спостерігається погіршення демографічної ситуації, що негативно вплинуло на соціальні складові. можна зазначати, Загалом більшість факторів мають негативний вплив.

4. Більшість жителів району на запитання стосовно того чи задоволені ви добробутом життя дали відповідь, скоріше ні, аніж так. Кожен четвертий житель повністю незадоволений. І тільки близько 10% опитаних повністю задоволені добробутом свого життя.

5. Більшість територіальних громад Чернівецького району все ж швидше задоволені, аніж незадоволені своїм добробутом життя. Лише жителі 3 громад Заставнівської, Кам'янецької та Чудейської повністю задоволені добробутом життя. Лише Глибоцька територіальна громада незадоволена добробутом життя. Переважно прикордонні територіальні громади швидше незадоволені, аніж задоволені своїм добробутом життя.

6. Основними перспективними напрямками та заходами щодо покращення добробуту громадян Чернівецького району мають бути: зменшення бідності та всебічне підвищення рівня життя людей, забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення податкової бази та збереження єдиного соціального простору району та громад, майбутній розвиток проектів державно-приватного партнерства матиме потенціал для покращення рівня життя людей та задоволення їх соціальних та економічних потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Afsa C., Blanchet D. Survey of Existing Approaches to Measuring Socio-Economic Progress. Commission on the Measurement of Economic Performance and social Progress. InseeOECD. April 2009. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.rrojasdatabank.info/dev0040.htm>.
2. Corinne Harris C., Burns M. Reports on the Identification of Rural Indicators for Rural Communities. New Rural Economy Project, Phase 2 (NRE2). September, 2004 – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://nre.concordia.ca/__ftp2004/reports/rural_secretariat/RS_Final_Reports/Report3_SocialProgress.pdf
3. Credit Suisse — Global Wealth Report Is Released by Credit Suisse. Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://www.credit0suisse.com/citizenship/en/banking/csri/index.jsp>
4. Hoffred J. Measuring the Eco-efficiency of Welfare Generation in a National economy. University of Tampere. December, 7, 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5252-6.pdf>
5. Michaelson J., Abdallah S., Steuer N., Thompson S. and Marcs N. “National Accounts of Well-Being: bringing the real wealth onto the balance sheet”. NEF. Jan 2009. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nationalaccountsofwellbeing.org/learn/download-report.html>
6. Stiglitz J.E., Sen A., Fitoussi J.P. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. CMEPSP. September, 14, 2009. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf.
7. Білоус Ю. О. Територіальна структура загальноосвітнього простору: суспільно-географічні аспекти та оцінка якості знань (на прикладі Чернівецької області) : дис. ... д-ра філософії в галузі природничі науки: 103. Чернівці, 2021. 264 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1wvk6UEL4LrT5h4_C_ENuWiFVNtz1xyD9/view.

8. Вишняк О.І. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи: автореф. дис. д-ра соціол. наук: 22.00.01. / О.І. Вишняк / НАН України; Інститут соціології. — К., 2001. — 29 с.
9. Вольська О. М. Шляхи забезпечення зростання рівня якості життя населення країни. Економіка будівництва і міського господарства. 2018. Т. 7. № 2. С. 73-79.
10. Гелбрейт Д. К. Суспільство блага. Пора гуманності / Д.К. Гелбрейт. — К.: Видавничий дім "Скарби", 2003. — 160 с.
11. Глубіш Л. Я. Еволюція наукових поглядів на зміст теорії добробуту та її специфіка на сучасному етапі соціально-економічних відносин. Науковий
12. Гордей О. Система чинників і фінансові показники вимірювання рівня життя населення / О. Гордей // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 10. — С. 222–225.
13. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підручник / О.А. Грішнова. — 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Т-во «Знання», КОО. —2007. — 559 с.
14. Гузь М. М. Аналіз показників економічного та суспільного добробуту населення / М. М. Гузь // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2012. — Вип. 36. — С. 66 - 72. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2012_36_9.
15. Гукалова І. В. Умови, спосіб, рівень та якість життя населення: співвідношення понять. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2006. Вип. 10. С. 67-78.
16. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: моногр. / І.В. Гукалова. — К.: Ін-т географії НАН України, 2009. — 346 с.
17. Дrajниця С. А. Добробут населення України: проблеми та шляхи їх вирішення. Університетські наукові записки. 2013. № 2. С. 303-309.

18. Економічна теорія. Політекономія: підручник / ред. В. Д. Базилевич. – 7-ме вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
19. Євтушевська О. В. Особливості сприйняття добробуту у секулярному суспільстві. Ефективна економіка. 2015. No 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4046>
20. Кропивко, М. М. Теорія суспільного добробуту: концептуальні підходи до розвитку господарств населення [Текст] / М. М. Кропивко // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 1. – С. 114-121.
21. Кушнір І.В. Обґрунтування розміру мінімальної заробітної плати з урахуванням рівня харчування населення / І.В. Кушнір // Економіка АПК. – 2005. – No 4. – С. 120–122.
22. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: кол. моногр. у 2-х т. / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень. – К., 2012. – 436 с.
23. Мандибура В.О. Рівень життя населення та механізми його регулювання. Автореф. дис. ... д-ра екон. наук / В.О. Мандибура / НАН України. Ін-т економіки. – К., 1999. – 36 с.
24. Мельниченко О. А. Генеза поглядів науковців на роль держави в підвищенні рівня добробуту населення. Теорія та практика державного управління. 2011. Вип. 2. С. 14-21.
25. Небава М. І. Досягнення соціальної справедливості як принципова основа ефективності соціальної політики / М. І. Небава // XLV Науково-технічна конференція факультету менеджменту ВНТУ (23.03.2016 – 24.03.2016). Електронний ресурс. м. Вінниця, 2016. – 9 с. Режим доступу: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2016/paper/view/72>.
26. Офіційна сторінка The Happy Planet Index організації NEF – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.happyplanetindex.org/>
27. Офіційний сайт Global Footprint Network – [Електронний ресурс] Режим доступу:

http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/footprint_basics_overview/

28. Офіційний сайт The Human Development Report Team – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>

29. Офіційний сайт Відділу ООН по статистиці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_22E.pdf

30. Офіційний сайт Чернівецької районної військової адміністрації. Режим доступу: <https://chernivecka-rda.gov.ua/feedback/>

31. Павлюк Т.І. Добробут населення – основа розвитку держави. Економічні студії. 2019. № 4 (26) С. 128–131.

32. Пигу А. Экономическая теория благосостояния / А. Пигу. – Т. 1 / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1985.

33. Поліщук В. С. Добробут населення: монографія. К., 2013. 226 с.

34. Пономаренко В. С., Кизим М. О., Узунов Ф. В. Рівень і якість життя населення України: монографія. Х.: ІНЖЕК, 2003. 226 с.

35. Пономаренко В.С. Рівень і якість життя населення України: монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2017. 226 с.

36. Приданникова Ю. Є. Статистичний аналіз динаміки і структури основних індикаторів рівня розвитку матеріального добробуту населення. Ефективна економіка. 2019. № 10. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7359>

37. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки / Г.О. Пухтаєвич. – К.: КНЕУ, 2005. – 254 с.

38. Семюельсон П.А. Макроекономіка / Пол А. Семюельсон, Вільям Д. Нордгауз / Пер. з англ. – К.: «Основи», 1995. – 544 с.

39. Соціальні індикатори рівня життя населення у 2012 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2012. – 195 с.

40. Статистична інформація. Головне управління статистики у Чернівецькій області. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>.

41. Степаненко Н. О. Економіка добробуту: навч. посіб. Х. : Вид. ХНЕУ, 2016. 160 с.
42. Стратегія подолання регіональної диференціації добробуту населення України / Ю.Г. Горященко // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. — Донецьк: ІЕП НАНУ, 2013. — С. 261-270.
43. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. — Львів: Кальварія, 2017. — 164 с.
44. Фертікова Т. Дослідження динаміки добробуту населення України / Т. Фертікова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. — 2010. — Т. 2. — С. 338–346.
45. Хайєк Ф. А. Право, законодавство та свобода: Нове викладення широких принципів справедливості та політичної економії: в 3 т. / Т. Комарова (пер.з англ.) — К.: Сфера, 2000. Т. 3: Політичний устрій вільного народу. — 252 с.
46. Херт ван де Керк, Чиприан Попович Индекс устойчивого развития общества // Общество и экономика. — 2008. — № 9. — С. 147–153.
47. Черних П. Бідність в Україні – абсолютна відносність / П. Черних // Інформаційне агентство УНІАН. — 30.12.2009 / <http://economics.unian.net/ukr/detail/31668>
48. Чечель О. М. Базові критерії добробуту населення / О. М. Чечель // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 1. — С. 82–85.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Оцінка фінансового стану громад Чернівецького району

Територіальні громади	доходи загальног о фонду на 1 особу, грн	видатки загальног о фонду на 1-го мешканця	доходи бюджету , тис грн
Боянська сільська ТГ	2680,9	7469,5	47247,2
Ванчиковецька сільська ТГ	1820	5251	77528,9
Великокучурівська сільська ТГ	2526,2	6448,6	91513,7
Веренчанська сільська ТГ	2076	6370,1	55328,5
Вікнянська сільська ТГ	7351,7	9074,4	54 778,00
Волоківська сільська ТГ	2333,4	5836,8	38456,3
Герцаївська міська ТГ	2106,8	7674,3	135092
Глибоцька селищна ТГ	3830,4	8936,7	163033
Горішньошеровецька сільська ТГ	1842,8	6993,2	44821,2
Заставнівська міська ТГ	3551,4	6942,7	64471,6
Кадубовецька сільська ТГ	2087,3	7118,7	58 548
Кам'янецька сільська ТГ	1579,5	7036,9	70624,3
Кам'янська сільська ТГ	2038,6	6773,2	71848,7
Карапчівська сільська ТГ	1664,3	7056,9	29830,8
Кіцманська міська ТГ	3687,8	8252,1	105 831,0
Кострижівська селищна ТГ	2324,2	6615,3	28034,7
Красноільська селищна ТГ	1395	6399	75202,7
Магальська сільська ТГ	5196,7	10239,1	85171,7
Мамаївська сільська ТГ	3351,5	7597,6	144643
Неполоковецька селищна ТГ	2950,3	7135,3	49975,9
Новоселицька міська ТГ	3340,2	8118,1	221815
Острицька сільська ТГ	1648,6	7078,7	95298,1
Петровецька сільська ТГ	1283	6867,1	54610,5
Ставчанська сільська ТГ	1902,5	6544	42114,5
Сторожинецька міська ТГ	2716,3	7731,3	311601
Сучевенська сільська ТГ	1319,7	6508,3	51880
Тарашанська сільська ТГ	1568,9	7261,1	55465,2
Тереблеченська сільська ТГ	2581,3	7411,5	39061,7
Топорівська сільська ТГ	1564,1	6846,6	76468,4
Чагорська сільська ТГ	2679,8	6567	66371,4
Чернівецька міська ТГ	7294,3	8203,3	2382425
Чудейська сільська ТГ	1396,6	6855	98512,3
Юрковецька сільська ТГ	2636,5	7855,2	66650,6

ДОДАТОК Б

Заклади загальної середньої освіти Чернівецького району

	НВ К	Лице й	Гімназі я	Школ а	Всього о
Боянська ТГ	2			1	3
Ванчиновецька ТГ	3			4	7
Великокучурівська ТГ	1			4	5
Веренчанська ТГ	2			3	5
Вікнянська ТГ	1			4	5
Волоківська ТГ	2			2	4
Герцаївська ТГ	6	1		10	17
Глибоцька ТГ	4	1	1	4	10
Горішньошперовецька ТГ	1			3	4
Заставнівська ТГ	1		1	2	4
Кадубовецька ТГ	5			1	6
Кам'янецька ТГ	0	1		2	3
Кам'янська ТГ	3			2	5
Карапчівська ТГ	0	1		2	3
Кіцманська ТГ	1		1	9	11
Кострижівська ТГ	0			3	3
Красноільська ТГ	1		1	3	5
Магальська ТГ	0			3	3
Мамаївська ТГ	2			8	10
Неполоковецька ТГ	0			3	3
Новоселицька ТГ	8	1	1	4	14
Острицька ТГ	6			3	9
Петровецька ТГ	0	3		1	4
Ставчанська ТГ	0			5	5
Сторожинецька ТГ	4	3	3	11	21
Сучевенська ТГ	3			4	7
Тарашанська ТГ	2			2	4
Тереблеченська ТГ	1			4	5
Топорівська ТГ	2			2	4
Чагорська ТГ	0			4	4
Чернівецька ТГ	5	5	7	38	55
Чудейська ТГ	1		1	5	7
Юрковецька ТГ	1			6	7

ДОДАТОК В

Вікова структура населення Чернівецького району

Територіальні громади	Вікові групи населення				Всього
	0-6	6-18	18-60	біл 60	
Боянська сільська ТГ	579	1242	5529	1758	9108
Ванчиковецька сільська ТГ	845	1869	8911	3458	15083
Великокучурівська сільська ТГ	1221	2366	8381	2623	14591
Веренчанська сільська ТГ	403	1340	5153	1766	8662
Вікнянська сільська ТГ	308	800	3405	1542	6055
Волоківська сільська ТГ	470	894	4448	1281	7093
Герцаївська міська ТГ	1043	2546	10611	3469	17669
Глибоцька селищна ТГ	1512	3034	10738	4046	19330
Горішньошеровецька сільська ТГ	396	957	4192	1287	6832
Заставнівська міська ТГ	518	1132	6832	979	9461
Кадубовецька сільська ТГ	542	1392	5162	1959	9055
Кам'янецька сільська ТГ	835	1848	5317	2508	10508
Кам'янська сільська ТГ	917	1881	5870	2087	10755
Карапчівська сільська ТГ	405	564	2570	891	4430
Кіцманська міська ТГ	805	2904	16154	1665	21528
Кострижівська селищна ТГ	167	442	2766	984	4359
Красноільська селищна ТГ	865	1985	6619	1715	11184
Магальська сільська ТГ	1011	1842	5667	3482	12002
Мамаївська сільська ТГ	1323	5462	11477	3263	21525
Неполоковецька селищна ТГ	454	1249	1707	1766	5176
Новоселицька міська ТГ	1956	3492	16821	6597	28866
Острицька сільська ТГ	1155	2298	8779	2691	14923
Петровецька сільська ТГ	675	1256	5225	1435	8591
Ставчанська сільська ТГ	338	1007	3500	1823	6668
Сторожинецька міська ТГ	4530	7260	21290	9116	42196
Сучевенська сільська ТГ	668	1334	4266	1683	7951
Тарашанська сільська ТГ	747	1314	4402	1423	7886
Тереблеченська сільська ТГ	495	1153	4130	479	6257
Топорівська сільська ТГ	899	1874	7540	2496	12809
Чагорська сільська ТГ	838	2056	5142	3101	11137
Чернівецька міська ТГ	16732	30568	17284	48200	26834
Чудейська сільська ТГ	1304	2888	8929	2104	15225
Юрковецька сільська ТГ	606	1438	6827	2426	11297

ДОДАТОК Г

Анкета соціологічного опитування

Вельмишановний респондент, дане анкетування проводиться для жителів Чернівецького району. Опитування проводиться анонімно. Результати дослідження будуть опубліковані в магістерській роботі

Вкажіть Ваш вік

- до 20
- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- більше 50

Вкажіть Вашу стать

Чоловіча

Жіноча

Вкажіть територіальну громаду Вашого проживання

- Боянська сільська ТГ
- Ванчиновецька сільська ТГ
- Великокучурівська сільська ТГ
- Веренчанська сільська ТГ
- Вікнянська сільська ТГ
- Волоківська сільська ТГ
- Герцаївська міська ТГ
- Глибоцька селищна ТГ
- Горішньошеровецька сільська ТГ
- Заставнівська міська ТГ
- Кадубовецька сільська ТГ
- Кам'янецька сільська ТГ
- Кам'янська сільська ТГ
- Карапчівська сільська ТГ
- Кіцманська міська ТГ
- Кострижівська селищна ТГ
- Красноільська селищна ТГ
- Магальська сільська ТГ
- Мамаївська сільська ТГ
- Неполоковецька селищна ТГ
- Новоселицька міська ТГ
- Острицька сільська ТГ
- Петровецька сільська ТГ
- Ставчанська сільська ТГ
- Сторожинецька міська ТГ
- Сучевенська сільська ТГ
- Тарашанська сільська ТГ
- Терблеченська сільська ТГ
- Топорівська сільська ТГ
- Чагорська сільська ТГ

- Чернівецька міська ТГ
- Чудейська сільська ТГ
- Юрковецька сільська ТГ

Вкажіть тип населеного пункту де Ви мешкаєте

- місто
- селище міського типу
- село

Вкажіть рівень Вашої освіти

- вища (магістр, спеціаліст)
- неповна вища освіта (бакалавр)
- загальна середня (студент)
- початкова середня (учень)

Ваш соціальний статус

- учень/студент
- робітник
- державний службовець
- приватний підприємець
- пенсіонер
- безробітний

Які індикатори на Вашу думку мають найбільший вплив на якість життя?

- фізичне здоров'я;
- психологічне здоров'я;
- соціальна підтримка;
- стан навколишнього середовища;
- економічна стабільність;
- рівень освіти.

Чи задоволені Ви екологічним станом середовища в якому проживаєте?

- повністю задоволений (-а)
- частково задоволений (-а)
- незадоволений (-а)

На Вашу думку, яка складова навколишнього середовища є найбільш важливою?

- атмосферне повітря
- поверхневі води
- земельні ресурси

Як Ви оцінюєте стан Вашого здоров'я?

- дуже добре
- добре
- задовільно
- погано
- дуже погано

Чи задоволені Ви рівнем медичного обслуговування?

- повністю задоволений (-а)
- частково задоволений (-а)
- незадоволений (-а)

Чи достатня кількість навчальних закладів у Вашій громаді?

Так Ні

Важко відповісти

Чи здобували Ви вищу освіту?

Так Ні

Чи задоволені Ви рівнем криміногенної безпеки у вашому місті? (з точки зору рівня злочинності)

- повністю задоволений (-а)
- частково задоволений (-а)
- незадоволений (-а)

Чи задовільняє Вас кількість громадського транспорту в громаді?

Так Ні

Як ви оцінюєте Ваш місячний дохід? (в гривнях)

- до 3000
- 3000-5000
- 5000-7000
- 7000-9000
- більше 9000

Чи маєте Ви постійну роботу?

- так
- ні
- перебуваю на обліку в центрі зайнятості (безробітний)
- не працюю, бо навчаюся (студент)
- не працюю, бо пенсіонер
- не працюю, бо доглядаю за дитиною (декретна відпустка)
- не працюю за станом здоров'я (інвалід)
- не працюю за іншою поважною причиною

Як Ви оціните рівень матеріального достатку Вашої сім'ї?

- не вистачає навіть на сплату комунальних платежів
- досить для оплати житла і продуктового кошика
- можемо дозволити собі одяг і побутову техніку
- без проблем здатні придбати авто чи нерухомість

Який тип харчування властивий для вашої сім'ї кожного тижня?

- 1 тип (картопля, макаронні вироби, молоко, сметана, дешеві м'ясні вироби, продукти домашнього виробництва)
- 1+2 тип (відбірні молочні продукти, йогурти, яблука, груші, овочі, солодощі)
- 1+2+3 тип (ананаси, ківі, дорогі тверді сири, натуральне свіже м'ясо, кондитерські вироби)
- 1+2+3+4 тип (червона ікра, делікатесні сорти риби, в'ялене м'ясо, фуагра)

Які ваші житлові умови?

- маю власне житло
- живу з батьками
- орендую житло
- проживаю в гуртожитку

Чим на Вашу думку характеризується комфортність проживання?

- забезпеченістю житлом
- розвитком транспортної інфраструктури
- рівнем медичного обслуговування
- забезпеченістю інформаційними технологіями
- розвитком освіти
- розвитком культури
- наявністю зон озеленення (парків, скверів та ін.)
- наявністю закладів харчування та дозвілля (ресторанів, кафе, барів та ін.)

Як часто Ви відвідуєте заклади культури (театри, музеї, бібліотеки, кіно) ?

- декілька раз в місяць
- 1 раз в місяць
- 1 раз в півроку
- 1 раз в рік
- взагалі не відвідную

Чи перебуває хто-небудь із Вашої родини на заробітках за кордоном?

Так Ні

Чи хотіли б Ви виїхати за кордон в пошуку кращого життя?

Так Ні

Чи задоволені Ви якістю свого життя?

- повністю задоволений (-а)
- скоріше задоволений (-а), аніж незадоволений (-а)
- скоріше незадоволений (-а), аніж задоволений (-а)
- незадоволений (-а)

На скільки вам вистачить заощаджень, якщо ви втратите всі джерела доходу?

- немає заощаджень
- менше місяця
- місяць
- 2 місяці
- 3-4 місяці
- 5-6 місяців
- 7-12 місців
- більше року
- важко відповісти